

Pilar 3
SpareBank 1 SMN
2013

Innholdsfortegnelse

1. KAPITALDEKNINGSREGELVERKET	2
2. RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 SMN.....	6
3. REGULATORISK KAPITALDEKNING (PILAR 1)	16
3.1 KREDITTRISIKO	20
3.2 MARKEDSRISIKO	33
3.3 LIKVIDITETSRISIKO	33
3.4 OPERASJONELL RISIKO	36
4. ØKONOMISK KAPITAL (PILAR 2).....	37
4.1 OPPSUMMERING	37
4.2 KREDITTRISIKO	39
4.3 MARKEDSRISIKO	40
4.4 OPERASJONELL RISIKO	41
4.5 LIKVIDITETSRISIKO	41
4.6 EIERRISIKO	42
4.7 FORRETNINGSRISIKO	43
4.8 STRATEGISK RISIKO.....	43
5. SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG ØKONOMISK KAPITALBEHOV	44

1. KAPITALDEKNINGSREGELVERKET

Dagens kapitaldekningsregler

EUs direktiv for kapitaldekning ble innført i Norge fra 1. januar 2007. Regelverket bygger på en ny standard for kapitaldekningsberegninger fra Bank for International Settlements (BIS). Formålet med kapitaldekningsregelverket var å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom:

- Mer risikosensitivt kapitalkrav
- Bedre risikostyring og kontroll
- Tettere tilsyn
- Mer informasjon til markedet

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 2: Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

Pilar 3: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

I de påfølgende kapitlene er det redegjort nærmere for innholdet i den enkelte pilar.

Pilar 1

Regelverket er en videreutvikling av det tidligere regelverket (Basel I). Minimumskravet til kapitaldekning er fortsatt 8 % av beregningsgrunnlaget.

De store endringene er primært knyttet til hvordan en beregner kapitalkravet for kredittrisiko og introduksjonen av et eksplisitt kapitalkrav for operasjonell risiko. Gjeldende krav til kapitaldekning for markedsrisiko berøres i mindre grad av det nye regelverket.

$$\frac{\text{Kjernekapital} + \text{Tilleggskapital}}{\text{Kredittrisiko} + \text{Markedsrisiko} + \text{Operasjonell risiko}} \geq 8 \%$$

Figuren nedenfor viser de ulike metodene bankene kan benytte for å komme frem til beregningsgrunnlaget.

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Standardmetoden	Basismetoden
Grunnleggende IRB-metode *)	Interne målemetoder *)	Sjablongmetoden
Avansert IRB-metode *)		AMA-metoden *)

*) Metodene krever godkjenning av Finanstilsynet

Figur 1 - kapitalkravsmodeller

For banker som er godkjent å benytte interne målemetoder (Internal Rating Based Approach) for kredittrisiko, betyr det at det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning for kredittrisiko er basert på bankens interne risikovurderinger. Dette vil gjøre det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning mer risikosensitivt, slik at kapitalkravet i større grad vil samsvare med risikoen i de underliggende porteføljer.

Ved bruk av Grunnleggende IRB-metode beregnes risikoparameteren PD (misligholdssannsynlighet) og S (størrelsesparameter) ved bruk av egne modeller. Risikoparametrene KF (konverteringsfaktor til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold, ”EAD”) og LGD (tapsgrad gitt mislighold) er sjablongregler fastsatt i Forskrift om Kapitalkrav.

Ved bruk av Avansert IRB-metode for massemarked beregnes risikoparametrene EAD, PD, KF og LGD ved bruk av egne modeller. Disse parametrene benyttes for beregning av kapitalkravet.

Implementering av kapitaldekningsregelverket i SpareBank 1 SMN

Figuren nedenfor viser de hovedmetodene som SpareBank 1 SMN bruker ved beregning av kapitalkravene for henholdsvis kreditt-, markeds- og operasjonell risiko.

Kredittrisiko	Valgt metode
Stater	Standardmetoden ^{*1)}
Institusjoner	Standardmetoden ^{*1)}
Foretak	IRB Grunnleggende ^{*2)}
Massemarked	IRB
Egenkapitalposisjoner	IRB (Forenklet risikovekt metode)
Markedsrisiko	Standardmetoden
Operasjonell risiko	Sjablongmetode* Basismetoden

Figur 2 - anvendte regulatorisk beregningsmodeller

SpareBank 1 SMN har fått godkjenning av Finanstilsynet til å benytte interne målemetoder (Internal Rating Based Approach) for kredittisiko fra og med 2007.

1: Det er gitt permanent unntak for stater og institusjoner

2: Enkelte mindre porteføljer rapporteres etter standardmetoden

*: Overgang til sjablongmetoden pr 30.6.2013 for morbank

Datterselskapet SpareBank 1 SMN Finans AS har implementert PD-baserte kredittmodeller for porteføljeoppfølging og implementerte i 2011 også PD-modeller for anvendelse i innvilgelsesprosessen. Selskapet bygger erfaring med modellene, og det er planer om en senere overgang til IRB-metoden, og porteføljen rapporteres derfor etter standardmetoden inntil videre. Selskapets hovedvirksomhet er leasingfinansiering samt billån med salgspant. Ved årsskiftet utgjorde beregningsgrunnlaget for SpareBank 1 SMN Finans AS 3,6 % av beregningsgrunnlaget for kredittisiko beregnet etter nye kapitaldekningsregler for konsernet.

Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

Pilar 2 stiller krav til bankens prosess for å vurdere sin totale kapital i forhold til risikoprofil og en strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå, ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process). ICAAP omfatter risikotyper som ikke er dekket av pilar 1, og skal være fremoverskuende. I tillegg definerer pilar 2 Finanstilsynets tilsynsprosess.

Tilsynsmyndighetene skal gjennomgå og evaluere bankenes interne vurdering av kapitalbehov og strategier. I tillegg skal tilsynsmyndighetene overvåke og sikre overholdelse av de myndighetspålagte kapitalkravene.

Pilar 3 – Offentliggjøring av informasjon

Rapporteringskravet i forhold til Pilar 3 fremgår av kapitalkravsforskriftens del IX, kapittel 45 og 46. Formålet med Pilar 3 er å supplere minimumskravene i Pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i Pilar 2. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet, herunder analytikere og investorer, å vurdere institusjonens risikostyring, risikomåling og kapitaldekning...

SpareBank 1 SMN publiserer utfyllende analyser og datagrunnlag kvartalsvis gjennom ”Supplementary Information”

Nye reguleringer

Nye kapitaldekningsregler (CRD IV)

Som en følge av den internasjonale finanskrisen ble det klart at dagens regelverk ikke har vært tilstrekkelig robust til at man har vært i stand til å regulere seg vekk fra krisen. Konsekvensen av dette er en rekke endringer i regelverket for å sikre økt robusthet. Forslagene i CRD IV er vurdert av Finanstilsynet og Norges bank, og de norske tilsynsmyndighetene støtter de internasjonale forslagene.

Nye krav til nivå og sammensetning av kjernekapital

Selv om minimum kapitaldekningsnivå ikke er endret vil det på internasjonalt nivå finne sted en vesentlig skjerping av krav til sammensetning av kjernekapitalen. Finanstilsynet i Norge har ligget i forkant, og de fleste av forslagene til innstramming av fradrag i kjernekapital vil derfor ha mindre effekt for norske banker enn for en del andre finansinstitusjoner i Europa.

For SpareBank 1 SMN er det i hovedsak tre forhold som vil ha negativ effekt på fremtidig beregning av kjernekapital:

- I dagens kapitaldekningsregelverk går 50 % av regulatorisk forventet tap (EL) som ikke dekkes av regnskapsmessige individuelle og gruppevise nedskrivninger til fradrag i bankens kjernekapital, mens de resterende 50 % går til fradrag i tilleggskapitalen. I det nye regimet vil hele beløpet gå til fradrag i kjernekapitalen. Størrelsen på dette fradraget er i betydelig grad påvirket av at det regulatorisk tapsgrad (LGD) for grunnleggende IRB er på 45 %.
- Eierposter i andre finansinstitusjoner hvor SpareBank 1 SMN ikke beregner kapitalbehov etter reglene i konsolideringsforskriften går til fradrag i kjerne- og tilleggskapitalen. Denne kapitalkravsreserven vil, for den delen som overstiger 10 % av ren kjernekapital, gå til fradrag i kjernekapital i sin helhet.
- Kapitalkravsforskriften ble endret for å reflektere norske tilpasninger til CRD II/III. Dette medførte at bankens fondsobligasjoner over tid ikke vil kvalifisere for å telle med som kjernekapital. Gjennom Basel III er regelverket ytterligere innskjerpet, og bankens utestående fondsobligasjoner vil ikke kvalifisere som kjernekapital under det fremtidige regelverket. Det er foreslått egne overgangsordninger med en nedtrapping av disse instrumentenes mulighet til å telle med i kjernekapital.

SpareBank 1 SMN har etablert et prosjekt for å kunne gå over til Avansert IRB for bedriftsmarkedsporteføljen, slik at banken kan benytte interne estimat på regulatorisk tapsgrad. Banken leverte sin søknad om overgang til Avansert IRB i juni 2013. Dersom banken får godkjenning vil det medføre at både regulatorisk forventet tap, samt kapitalkrav for bedriftsmarkedsporteføljen vil bli redusert.

Høsten 2013 besluttet Finansdepartementet at LGD-gulvet for IRB-boliglån skulle dobles fra 10 % til 20 % med begrunnelse i hensynet til finansiell stabilitet. Dette innebærer en dobling av det regulatoriske kapitalkravet for boliglån i SpareBank 1 SMN. Endringen er gjennomført med virkning pr 01.01.2014.

Finanstilsynet har i sine forslag til implementering av CRD IV i norsk regelverk lagt til grunn at den særnorske forståelsen av det såkalte "Basel I gulvet" skal videreføres. Det medfører at beregningsgrunnlaget ikke kan bli mindre enn 80 % av beregningsgrunnlaget under kapitaldekningsregelverket som gjaldt før implementeringen av Basel II.

Innføring av et uvektet kapitalkrav (Leverage Ratio)

Lave kapitalvekter har medført at institusjoner har kunnet ha betydelige eksponeringer som har hatt lave risikovekter. Verdifall på disse posisjonene medførte en svekkelse av soliditet og et behov for avvikling av posisjoner for å styrke kapitaldekningen. På grunn av de lave risikovektene medførte det at vesentlige posisjoner ble realisert, og forsterket prisfallet. Innføring av et uvektet kapitalkrav vil bidra til å dempe disse effektene.

I tillegg til regnskapsmessig balanse skal det foretas justeringer for off-balance poster. Det foreløpige forslaget er på 3 % og vil ikke påvirke konsernets kapitalbehov.

Innføring av nye kapitalbuffer

Bufferkravene, som kommer i tillegg til minimumskravet om ansvarlig kapital på 8 % er sammensatt som følger:

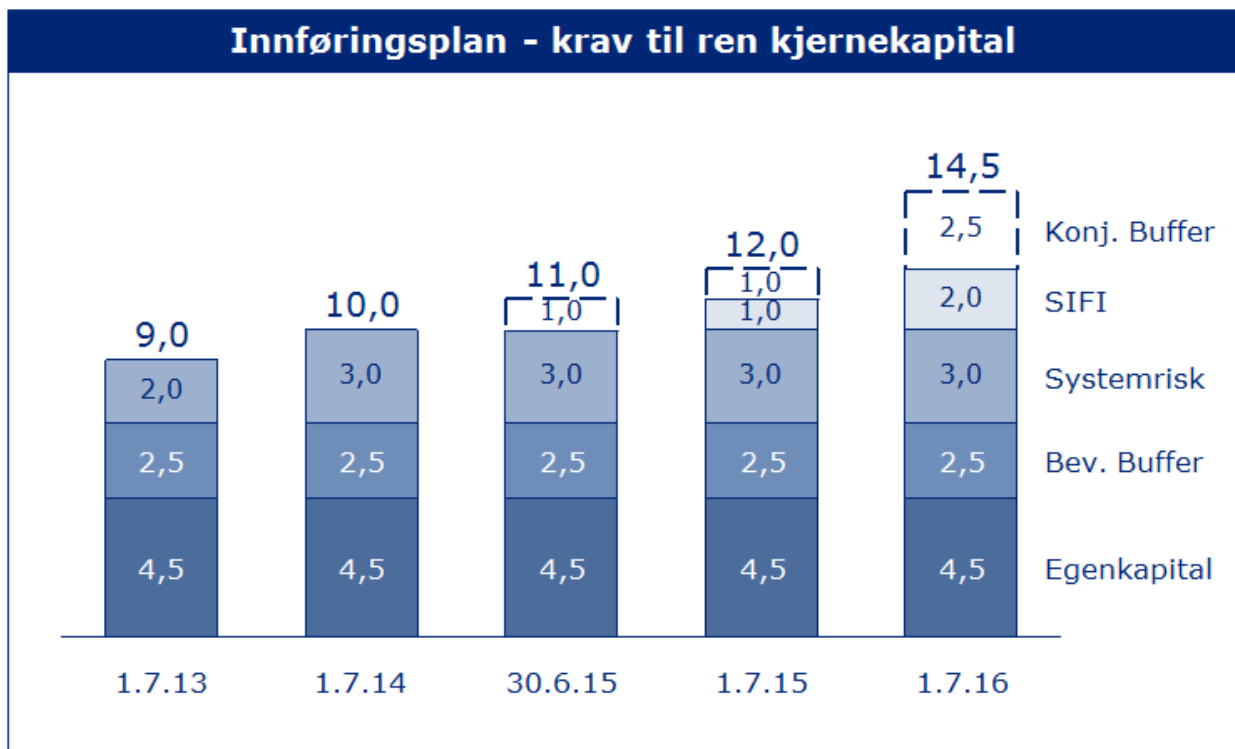
- Krav om bevaringsbuffer (2,5 %)
- Krav om systemrisikobuffer (3 %)
- Krav om motsyklisk buffer (0-2,5 %)
- Krav om buffer for systemviktige institusjoner (1-2 %)

Kravet til bevaringsbuffer på 2,5 % av bankens beregningsgrunnlag gjelder alltid, og formålet er å sikre at bankene bygger kapital i gode tider, for å hindre at kapitalen faller under minimumskravet i nedgangsperioder. Systemrisikobufferen skal dempe langsiktig ikke-syklisk eller makrorisiko.

Motsyklisk buffer skal dempe effektene av sykliske variasjoner ved at institusjonene må bygge opp ekstra bufferkapital i perioder med særlig sterk kredittvekst. Det legges til grunn at denne bufferen ikke skal brukes til finstilt makroøkonomisk styring fra Norges Banks side.

Bufferkrav for systemviktige institusjoner (SIFI) skal redusere sannsynligheten for vanskeligheter hvor en avvikling av en institusjon kan medføre finansiell ustabilitet og betydelige forstyrrelser i realøkonomien. Finanstilsynet har i sin høringsuttalelse om systemviktige institusjoner foreslått at SpareBank 1 SMN skal defineres som systemviktig.

Figuren nedenfor illustrerer økningen i krav til ren kjernekapital. SpareBank 1 SMN har lagt til grunn at ren kjernekapital skal være på minst 13,5 % pr 1.7 2016, gitt det nivået på motsyklisk buffer som ble besluttet ultimo 2013.

Innføring av kvantitative likviditetskrav

Innføring av likviditetskrav (LCR)

Finansinstitusjoner møter stadig strengere krav for å ha en tilstrekkelig likviditetsbuffer for å overleve perioder med stort stress. LCR (Liquidity Coverage Ratio) har store likhetstrekk med tradisjonelle likviditetsindikatorer, men stiller strenge krav til hva som kvalifiserer som likvide aktiva. I hovedsak inngår kontanter, statspapirer og svært likvide aktiva (i dette tilfelle definert som obligasjoner med fortrinnsrett og godt ratede industriobligasjoner). Disse aktivaene skal dekke en netto negativ kontantstrøm i en stresset periode på 30 dager. I stresset inngår både balanse og off-balanceposter. Dersom SpareBank 1 SMN blir SIFI-bank vil dette kravet gjelde pr 1.12.2015.

Innføring av krav om langsiktig finansiering (NSFR)

I etterkant av finanskrisen har fokus i større grad rettet seg mot løpetiden på bankens finansiering. Gjennom etablering av dette nøkkeltallet skal en sikre at bankens eiendelsside i balansen er tilstrekkelig langsiktig og stabilt finansiert, i dette tilfellet definert som finansiert med løpetider over ett år. Kravet forventes innført i 2018.

2. RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 SMN

SpareBank 1 SMN har som mål å opprettholde en moderat risikoprofil, og å ha en så høy kvalitet i sin risikooppfølging at ingen enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad. Bankens risikoprofil er kvantifisert gjennom mål for rating, risikojustert avkastning, forventet tap, nødvendig økonomisk kapital og samt regulatorisk kapitaldekning.

Prinsippene for risikostyring i SpareBank 1 SMN er fastsatt i bankens risikostyringspolicy. Banken legger stor vekt på å identifisere, måle, styre og følge opp sentrale risikoer for å sikre at konsernet utvikler seg i tråd med vedtatt risikoprofil og strategier

Risikostyringen i konsernet skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse.

Risikostyringen skal videre sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning.

Dette skal oppnås gjennom:

- En sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen og risikokostnadene, og gjennom dette å skape et bedre beslutningsgrunnlag
- Å tilstrebe en optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi
- Å unngå uventede negative hendelser som kan være ødeleggende for konsernets drift og omdømme i markedet

Konsernets risiko tallfestes blant annet gjennom beregninger av forventet tap og behov for risikojustert kapital (økonomisk kapital) for å kunne dekke uventede tap.

Forventet tap beskriver det beløpet man statistisk må forvente å tape i en 12 måneders periode. Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Styret har vedtatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,9 prosent av alle mulige uventede tap. Det er lagt til grunn statistiske metoder for beregning av forventet tap og for risikojustert kapital, men beregningen forutsetter likevel i noen tilfeller bruk av ekspertvurderinger. For risikotyper hvor det ikke finnes anerkjente metoder for å beregne kapitalbehov, legger banken vekt på å definere rammer for styring av risikoen som sikrer at sannsynligheten for at en hendelse inntreffer er svært lav.

Avkastningen på risikojustert kapital er et av de viktigste strategiske resultatmålene i den interne styringen av SpareBank 1 SMN. Dette innebærer at forretningsområdene tildeles kapital i henhold til den beregnede risikoen ved virksomheten, og at det foretas en løpende oppfølging av kapitalavkastningen. Beregningene av risikojustert kapital gjør det mulig å sammenligne risiko på tvers av risikogrupper og forretningsområder. I tillegg måles og følges risikoen opp gjennom måling av blant annet rammebruk og viktige porteføljerisikomål.

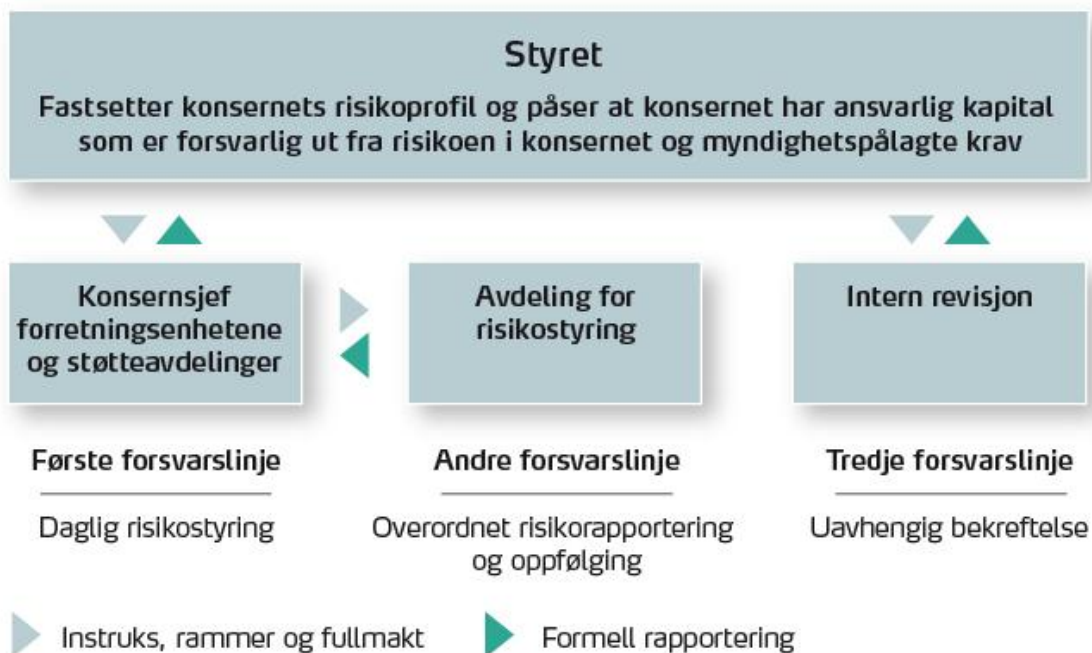
Konsernets overordnede risikoeksponering og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til administrasjonen og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av Risk Management, som er uavhengig av de enkelte forretningsområdene i konsernet.

ANSVAR FOR RISIKOSTYRING OG KONTROLL

Risikostyring og kontroll er en del av SpareBank 1 SMN sin virksomhetsstyring som er beskrevet i kapitlet "Eierstyring og selskapsledelse" i årsrapporten. Konsernets kontroll- og styringsmodell tar sikte på uavhengighet i risikorapporteringen, hvor ansvar og roller i den daglige risikostyringen er vektlagt. SpareBank 1 SMN har gjennom flere år lagt ned store ressurser i å utvikle effektive risikostyringsprosesser for å identifisere, måle og styre risiko.

I prosessen for risiko- og kapitalstyring er organisasjonskulturen grunnmuren som de andre elementene bygger på. Organisasjonskulturen omfatter ledelsesfilosofi, lederstil og menneskene i organisasjonen med deres individuelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. En mangelfull organisasjonskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak.

Konsernet legger vekt på en kontroll- og styringsstruktur som fremmer målrettet og uavhengig styring og kontroll og dette er organisert med en tredeling av risikostyringsprosessen:

Figur 3 - roller og ansvar i risikostyringen

Risikostyringsprosessen i SMN deles inn i følgende funksjoner:

- en utøvende funksjon (inkluderer både linje (kundeansvar) og stab (styring/støtte/kontroll))
- en uavhengig overvåkingsfunksjon (Risk Management)
- en uavhengig bekreftelsesfunksjon (intern revisjon)

Denne kontroll- og styringsmodellen skal sikre uavhengighet i beslutning og rapportering, og ansvar og roller i den daglige risikostyringen er vektlagt spesielt. Et viktig prinsipp er at risikostyringsprosessen er en integrert del av den daglige virksomheten. Etableringen av Risk Management funksjonen fjerner ikke noe av resultatenshetenes ansvar for god risikostyring.

Et viktig fundament i en effektiv risikostyring vil være en sterk risikokultur, som kjennetegnes ved høy bevissthet om risiko og risikostyring i hele konsernet. Et slikt grunnlag innebærer at hver medarbeider har en god forståelse for sin egen virksomhet og handlinger, og de risikoer som er forbundet med dette. Ansvar for risikostyring er delt mellom styret, konsernledelsen og linjeledelsen.

Bankens risikostyringsprosess tar utgangspunkt i styrevedtatte strategier for overordnet risikostyring samt vurdering av kapital situasjon som definerer risikoappetitt samt økonomisk kapasitet for risikoeksponering.

Videre vedtas risikostyringsstrategier for ulike risikotyper, samt strategier for de ulike forretningsområdene som oversetter risikoappetitt og ambisjoner til konkrete mål.

Det legges vekt på at forretnings- og risikostyringsstrategiene er godt avstemt. Løpende utvikling i forhold til forretningsmessig måloppnåelse rapporteres til styret på månedsbasis gjennom blant annet konsernsjefens målekort, regnskapsrapportering samt statusrapporter fra divisjonene. Dette danner grunnlaget for at styret kan vurdere om enhetene når sine forretningsmessige mål.

Styret mottar en kvartalsvis risikorapport som gir styret grunnlag for å påse at aktivitetene gjennomføres innenfor den risikoprofil som styret har vedtatt.

Videre bekrefter internrevisjonen at aktivitetene er gjennomført innenfor det rammeverk for internkontroll som er etablert, samt at dette rammeverket er hensiktsmessig. Internrevisjonen møter styrets revisjonsutvalg i forkant av styrebehandlingen for å gjennomgå funn og observasjoner.

Styringssystemer

Banken har utviklet en applikasjonsportefølje av styringssystemer som er distribuert til alle ledere i banken.

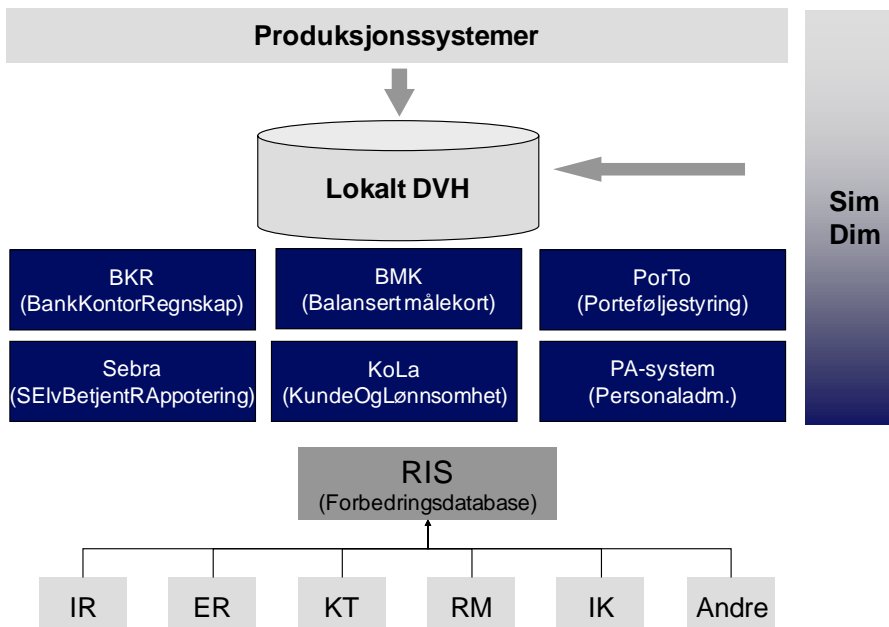
Flere av ledelsesinformasjonssystemene er sentrale i avlesing, analyse, dokumentasjon, rapportering og lagring av informasjon knyttet til både sentrale parametre i konsernets IRB-system, samt oppfølging av forbedringstiltak. De viktigste systemene i denne sammenheng er:

1. Balansert målekort (BMK), som utvikles for hver divisjon, og som har med sentrale indikatorer som er tett knyttet til IRB-systemet. Som f. eks risikojustert avkastning, andel høyrisiko, kredittkvalitet og mislighold
2. Porteføljestylingssystemet (PorTo), som er konsernets system for å avlese og rapportere sentrale risikoparametre knyttet til utlånsaktiviteten, herunder:
 - Misligholdssannsynlighet (PD)
 - Tapssannsynlighet gitt mislighold (LGD)
 - Eksponering gitt mislighold (EAD)
 - Forventet tap (EL)
 - Uventet tap (UL)
 - Risikojustert avkastning (RARORAC)
 - Tapsutsatte engasjementer

Porteføljestylingssystemet gir også oversikt over faktisk migrasjon og grunnlagsdata for validering og stresstesting. Systemet er fleksibelt, og det er enkelt for den enkelte bruker å eksportere data over i regneark for å gjøre sensitivitetsanalyser og what-if analyser på egen portefølje.

Porto benyttes også som utgangspunkt for budsjettering og fastsettelse av kredittstrategiske mål for kommende periode.

3. Risiko- og informasjonssystemet (RIS) som er en database for oppfølging av forbedringsområder knyttet til ulike hoved- og delprosesser eller sentrale fagområder i konsernet.

Figur 4 - oversikt rapporteringssystemer

Styret i SpareBank 1 SMN har ansvaret for å påse at konsernet har en ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra vedtatte risikoprofil og myndighetspålagte krav. Konsernets styre fastsetter de overordnede målsettingene som risikoprofil, avkastningsmål og hvordan kapitalen skal fordeles på de ulike forretningsområdene. Styret fastlegger

også de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen i konsernet, samt alle vesentlige aspekter ved risikostyringsmodellene og beslutningsprosessene.

Konsernsjefen har ansvaret for risikostyringen. Dette betyr at konsernsjef er ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringssystemer i konsernet, og at risikoeksponeringen overvåkes. Konsernsjefen er også ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Forretningsområdene har ansvaret for den daglige risikostyringen innenfor sitt ansvarsområde, og de skal til enhver tid påse at risikostyringen og risikoeksponeringen er innenfor de rammer og overordnede styringsprinsipper som er besluttet av styret eller konsernsjef.

Avdeling for risikostyring er organisert uavhengig av forretningsenhetene og rapporterer direkte til konsernsjef. Avdelingen har ansvaret for konsernets risikomodeller og for videreutvikling av effektive risikostyringssystemer. Avdelingen er videre ansvarlig for uavhengig risikovurdering, risikorapportering og den overordnede risikoovervåking i konsernet.

Kredittutvalg. Konsernet har for et sentralt konsernkredittutvalg og et kredittutvalg for SMB-kunder. Kredittutvalgene har ansvaret for å avgi en uavhengig innstilling til fullmaktshaver med:

- vurdering av låne- og kredittsøknadene i henhold til gjeldende kredittstrategi, kredittpolitikk, bevilgningsreglement og kredittbehandlingsrutiner
- legge spesiell vekt på avdekking av risiko i tilknytning til den enkelte søknad og foreta en egen selvstendig kredittrisikovurdering
- forsikre seg om at konsekvensene for konsernet av de ulike risikoer er klarlagt

Spesialengasjement. Banken har en egen avdeling for spesialengasjement som bistår kundenheten i behandlingen av kunder hvor det er åpenbart, eller anses overveiende sannsynlig, at kunden ikke vil kunne betjene sine forpliktelser uten at det iverksettes tiltak ut over ordinær oppfølging.

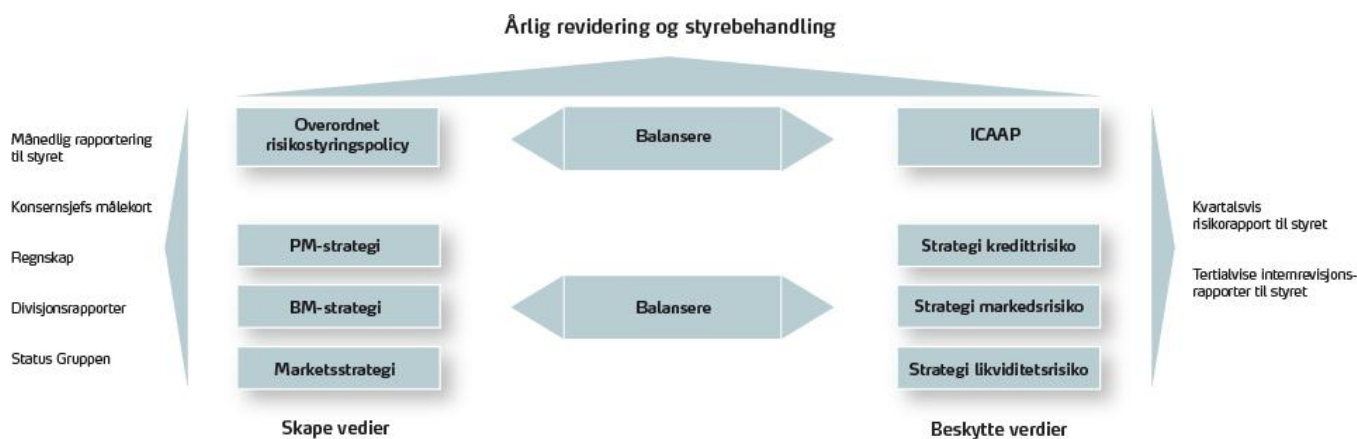
Kredittutvalg for kredittsikring (KUR). Det er etablert et eget kredittutvalg for kredittsikring (KUR) som skal ha hovedfokus på risikoutsatte engasjement. Utvalget behandler saker definert på sentral watch-list, og omfatter i hovedsak engasjementer over kr. 50 mill.

Valideringskomite. Valideringskomiteen gjennomgår minimum årlig valideringen av bankens IRB-modeller. Komiteen behandler også forslag om implementering av ny- og videreutviklede versjoner av bankens IRB-modeller. Komiteen innstiller overfor bankens styre, som fatter endelig vedtak.

Balansekomiteen har ansvaret for behandling av saker i tilknytning til kapitalstruktur og likviditetsrisiko, markedsrisiko, internprising av kapital og etterlevelse av rammer fastsatt av styret.

Intern revisjonen er et redskap for styret og administrasjonen som overvåker at risikostyringsprosessen er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt. Konsernets interne revisjon utføres av ekstern leverandør, og dette sikrer uavhengighet, kompetanse og kapasitet. Intern revisjonen rapporterer organisasjonsmessig til styret. Internrevisjonens rapporter og anbefalinger om forbedringer i konsernets risikostyring blir kontinuerlig gjennomgått i konsernet..

Intern revisjonen skal regelmessig og minimum årlig revidere IRB-systemet, herunder modellene som ligger til grunn for beregning av risikoparameterne, anvendelse og etterlevelsen av Forskrift om kapitalkrav. Det er selskapet KPMG som utfører internrevisjonen i konsernet.

Figur 5 - oversikt over sammenhenger forretningsstrategier og risikostrategier

KAPITALSTYRING

SpareBank 1 SMN har en målrettet prosess for kapitalstyring som i størst mulig grad skal sikre:

- En effektiv kapitalanskaffelse og kapitalanvendelse i forhold til konsernets strategiske mål bilde og vedtatte forretningsstrategi.
- Konkurransedyktig avkastning.
- En tilfredsstillende kapitaldekning ut fra valgt risikoprofil.
- Konkurransedyktige vilkår og en god langsiktig tilgang på innlån i kapitalmarkedene.
- At konsernet minimum klarer å opprettholde nåværende internasjonale ratinger.
- Utnyttelse av vekstmuligheter i konsernets definerte markedsområde.
- At ingen enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad.

Det er en langsiktig målsetting at innenfor den vedtatte forretningsstrategien skal den risikojusterte kapitalen i størst mulig grad allokteres til de områdene som gir høyest risikojustert avkastning.

Gjennom lovverket er SpareBank 1 SMN underlagt et regelverk for minstekrav til kapitaldekning og soliditet. CEBS (Committee of European Banking Supervisors) har gitt retningslinjer for tilsynsmyndigheter når de skal vurdere institusjonenes prosesser for styring av risiko og kapitalbehov i form av en ICAAP-prosess (Internal Capital Adequacy Assessment Process).

Som en integrert del av sin risikostyringspolicy har SpareBank 1 SMN etablert en kapitalallokeringsprosess (ICAAP) for å sikre at banken til enhver tid har en tilstrekkelig ansvarlig kapital i forhold til valgt risikoprofil. Videre skal prosessen sikre en effektiv kapitalanskaffelse og – anvendelse.

Kapitalstyringsprosessen skal:

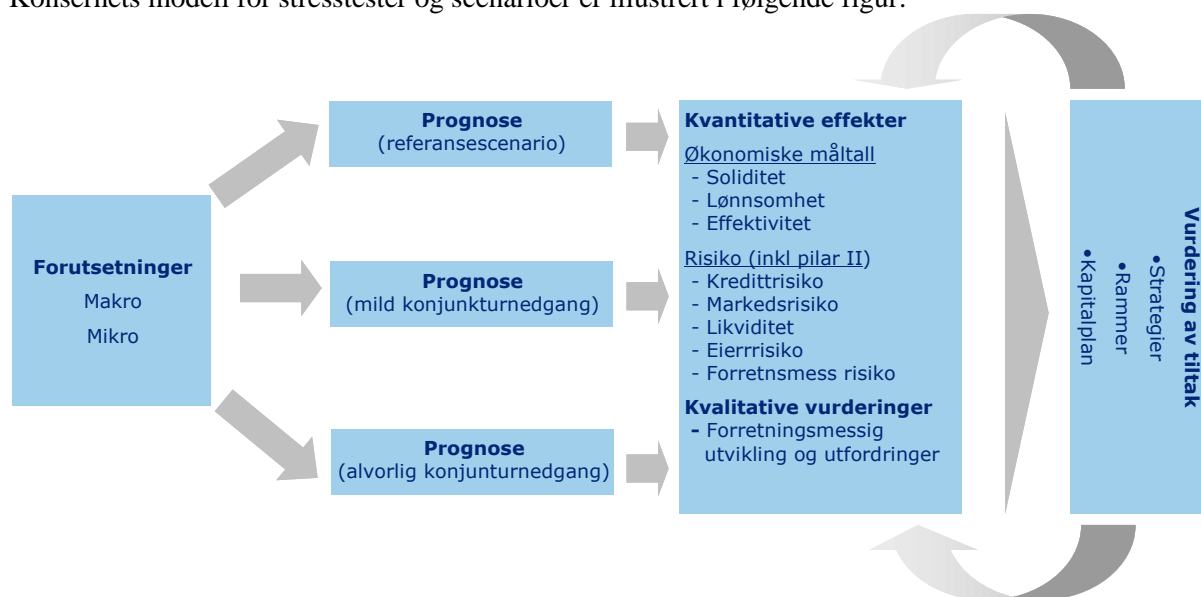
- være risikodrevet og omfatte alle vesentlige typer risiko i konsernet
- være en integrert del av forretningsstrategien, styringsprosessen og beslutningsstrukturen
- være fremoverskuende og det skal gjennomføres stresstester
- være basert på anerkjente og betryggende metoder og fremgangsmåter for måling av risiko
- gjennomgås regelmessig, og minst årlig av styret

Stresstester

Sentralt i vurdering av konsernets langsiktige kapitalbehov er prosess og modeller for stresstester. Hensikten er å identifisere forhold som kan påvirke risikobildet og kapitaldekningen i negativ retning. Stresstestene skal omfatte alle vesentlige deler av risikobildet, og skal inkludere en vurdering av betydningen for konsernets soliditet.

Stresstestene skal representere forhold som vil kunne inntreffe fra tid til annen, og som SpareBank 1 SMN bør ta høyde for under hensynet til langsiktig drift. Vurdering og fastsettelse av nødvendig kapitalbehov inngår i en samlet risikovurdering, sammen med vurdering av fremtidige vekstplaner og strategier.

Konsernets modell for stresstester og scenarier er illustrert i følgende figur:

Figur 6 - struktur - stresstesting

En betydelig utfordring er å definere, samt oversette makroforutsetningene til forretningsmessige effekter ved vurdering av:

- kredittscoremodellene – vurdering av migrasjon og endringer i misligholdssannsynlighet, forventet og uventet tap
- soliditet og lønnsomhet – prognoser for normal utvikling og ulike økonomiske tilbakeslag
- likviditet (funding) – konsernets utfordringer og sårbarhet knyttet til endringer i fundnivå og situasjon knyttet til eventuell generell finansiell krise, eller spesielle situasjoner for banken
- påvirkning på markeds- og konkurransesituasjonen

Beskrivelse av scenarier

For å definere makrosenarioene har vi benyttet en enkel makromodell som ivaretar et minimumskrav til konsistens mellom makrostørrelsene. Modellen har mange likhetstrekk ved Norges Banks makromodeller, men er betydelig forenklet for å kunne være operativ i Excel. Modellen inneholder følgende sammenhenger:

- Produksjonsgapet modelleres som funksjon av historisk produksjonsgap, realrente og et restledd
- Inflasjonen modelleres som funksjon av historisk inflasjon, produksjonsgap og et restledd
- Nominell pengemarkedsrente modelleres som funksjon av avviket mellom inflasjon og inflasjonsmålet, produksjonsgapet og et restledd (Taylor-rente)
- Arbeidsledighet modelleres som funksjon av historisk arbeidsledighet samt nivå og endring i produksjonsgapet.
- BNP-veksten modelleres som funksjon av produksjonsgapet og forutsetning om potensiell vekst.
- Driftsinntekt, driftskostnad og driftsresultat modelleres som funksjon av BNP-vekst, inflasjon og nivå på produksjonsgapet samt et restledd. Nivå på produksjonsgapet bestemmer utviklingen i marginen, dvs forholdet mellom vekstratene i driftsinntekter og driftskostnader.
- Finanskostnadene er en enkel funksjon av nominell pengemarkedsrente samt et restledd som for eksempel tar hensyn til endringer i risikopremier.

Denne modellen er implementert i alle makrosenarioene ved vurdering av effekt på utviklingen i balanse, resultatet og risiko, og benyttes spesielt for å estimere effekter på kredittrisiko. Andre størrelser blir fastsatt med større grad av ledelsesskjønn.

For banken er det viktig at scenarioet og stresstesten for et alvorlig økonomisk tilbakeslag tar utgangspunkt i alvorlige - men mulige – rystelser i økonomien, slik at disse gir svar på hvor mye som kan gå tapt, ikke nødvendigvis hvor mye det er sannsynlig å tape. Dette innebærer at disse ikke behøver å gi uttrykk for endringer vi anser som sannsynlige, dette fordi vi i forutsetningene sier at alle hendelser skjer samtidig (korrelasjon = 1).

Når det gjelder effekter av store kriser er disse, som nevnt, mer et grunnlag for å illustrere effekten av mulige rystelser i økonomien og virkning på bankens lønnsomhet og soliditet. Dette som grunnlag for ledelsens diskusjoner knyttet til mulige og nødvendige tiltak hvis en stor bankkrise skulle oppstå.

For myndighetene er det viktig av bankene gjennomfører scenarioer og stresstester for å avdekke robustheten i finansiell sektor.

SpareBank 1 SMN arbeider jevnlig med økonomiske fremskrivninger i et 3 års perspektiv via langtidsprognoser.

Rapportering og oppfølging

Et viktig element i en effektiv risikostyring er overvåking av den løpende risikoeksponeringen. Alle ledere er ansvarlig for den daglige risikostyringen innenfor sitt eget ansvarsområde, og de skal til enhver tid påse at risikoeksponeringen er innefor de rammer som er besluttet av styret eller konsernsjef.

Konsernets overordnede risikoeksponeringer og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til administrasjon og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av avdeling for risikostyring som er uavhengig av de enkelte forretningsenhetene i konsernet.

Vesentlig rapportering til toppledelse og styre:

Analyse/rapport	Mottaker/ beslutningsaker		Frekvens			Kommentarer
	Styret	Konsernsjef	Årlig	Kvartalsvis	Månedlig	
Risikostyringspolicy - overordnet	x		x			Vurdering og endring av bankens risikotoleranse innenfor ulike risikoområder - kreditt, marked, likviditet og operasjonell risiko.
Risikostrategi - kreditt, markeds- og likviditetsrisiko	x		x			Vurdering og endring av detaljerte mål og rammer for kreditt-, markeds- og likviditetsrisiko.
ICAAP	x		x			Prosess for bl.a. å sikre at konsernet har en prosess for å vurdere sin totale ansvarlige kapital i forhold til risikoprofil. ICAAP skal også bidra til å vurdere forsvarlig kapitaldekningsmål og sikre en forsvarlig likviditetsstrategi.
Risikorapport	x			x		Kvartalsvis rapportering av status og forventet utvikling i risikoprofilen til konsernet. Skal også gi en bekreftelse på etterlevelsen og oppfyllelsen av de strategiske nøkkeltall og rammer som er nedfelt i konsernets risikostrategi.
Nøkkeltallsrapport risiko		x			x	Status og utvikling i forhold til mål og rammer innenfor risikoene kreditt, marked og likviditet.
Valideringsrapport	x		x			Samlet oversikt over kvantitativ og kvalitativ validering gjennomføres årlig.
Økonomi/regnskaps-rapport	x		x	x	x	
Vurdering av nedskrivningsbehov		x		x		Minimum kvartalsvis gjennomgang av store og risikoutsatte engasjementer og porteføljer for vurdering av nedskrivninger - individuelle og gruppe.

Risikoområder

SpareBank 1 SMN identifiserer og styrer risiko innenfor følgende overordnede risikoområder:

- **Strategisk risiko:** Risiko for svikt i inntjening og generering av kapital som skyldes endringer i rammebetingelser, dårlige forretningsmessige beslutninger, dårlig implementering av beslutninger eller manglende tilpasning til endringer i forretningsmessige rammebetingelser.
- **Kredittrisiko:** Risiko for tap som følge av kundens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.
- **Markedsrisiko:** Risiko for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og verdipapirmarkeder.

- **Operasjonell risiko:** Risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser. Operasjonell risiko omfatter juridisk risiko, men ikke strategisk risiko eller omdømmerisiko.
- **Likviditetsrisiko:** Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler.
- **Eierrisiko:** Risiko for tap i datterselskaper, SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Boligkreditt AS er knyttet til den risiko som det enkelte selskap påtar seg i sin drift, så vel som risikoen for at det må tilføres ny kapital i ett eller flere av disse selskapene.
- **Forretningsmessig risiko:** Risiko for sviktende inntjening og kapitaltilførsel knyttet til mangel på diversifisering av forretningsgrunnlag eller mangel på tilstrekkelig og permanent lønnsomhet for eksempel på grunn av for høy cost/income rate.
- **Omdømmerisiko:** Risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, grunnfondsbevisiere og myndigheter.
- **Etterlevelsesrisiko (compliance):** Risiko for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter, økonomisk tap eller svekket omdømme som følge manglende etterlevelse av lover/forskrifter, standarder eller interne retningslinjer.

3. REGULATORISK KAPITALDEKNING (PILAR 1)

Konsolidering. Tabellen nedenfor viser forskjellen i konsolideringsgrunnlaget ved konsolidering etter regnskapsreglene og ved konsolidering for kapitaldekningsformål.

Investering i datterselskaper

Aksjer eid av morbanken	Selskapets aksjekapital (1000 kr)	Antall aksjer	Pålydende verdi (1000 kr)	Bokført verdi 31.12	Stemmerett
SpareBank 1 SMN Finans AS	271.920	27.192	10,0	323	90,1
SpareBank 1 SMN Invest AS	457.280	457.280	1,0	720	100,0
EiendomsMegler 1 Midt-Norge AS	57.803	5.505	10,5	120	87,0
SpareBank 1 SMN Kvartalet AS	326.160	30.200	10,8	899	100,0
SpareBank 1 Regnskapshuset SMN AS konsern	14.280	238	60,0	64	100,0
Allegro Finans ASA	6.000	6.000	1,0	11	90,1
SpareBank 1 Bygget Steinkjer AS	6.100	100	61,0	53	100,0
SpareBank 1 Bygget Trondheim AS	94.236	100.000	0,9	75	100,0
SpareBank 1 SMN Card Solutions AS	200	2.000	0,1	19	100,0
Brannstasjonen SMN AS	10.000	100.000	0,1	73	100,0
St. Olavs Plass 1 SMN AS	10.000	100.000	0,1	75	100,0
SpareBank 1 Bilplan AS	5.769	41.206	0,1	9	100,0

Aksjer eid av datter- og datterdatterselskaper

Leksvik Regnskapskontor AS					50,0
GWG Regnskap og Admin AS					100,0
SpareBank 1 Regnskapshuset Østlandet AS					40,0
GMA Invest AS					100,0
Moldekvartalet AS					20,0
Sentrumsgården AS					35,3
Aqua Venture AS					37,6
Maritech Systems AS					23,1
Omega-3 Invest AS					33,6
Tjeldbergodden Utvikling AS					23,0
Grilstad Marina AS					35,0
GMN 4 AS					35,0
GMN 51 AS					30,0
GMN 52 AS					30,0
GMN 53 AS					30,0
GMN 54 AS					30,0
GMN 6 AS					35,0
Grilstad Energi AS					30,0
Hommelvik Sjøside AS					40,0

Investeringer i felleskontrollert virksomhet

SpareBank 1 Gruppen AS					19,5
BN Bank ASA					33,0
SpareBank 1 Boligkreditt AS					17,5
SpareBank 1 Næringskreditt AS					34,1
SpareBank 1 Kundesenter AS					18,7
SpareBank 1 Verdipapirservice AS					27,9
SpareBank 1 Kredittkort AS					18,1
SpareBank 1 Markets AS					23,8

Investeringer i tilknyttede selskaper

Alliansesamarbeidet SpareBank 1 DA					17,7
PAB Consulting AS					34,0
Molde Kunnskapspark AS					20,0
Bjerkeløkkja AS					40,7

Tabell 1 - investeringer i datterselskaper og tilknyttede selskap

SpareBank 1 SMN legger vekt på at alle enheter i konsernet har tilfredsstillende kapitalisering til enhver tid. Konsernets styrende organer har ikke lagt beskrankninger på styrets mulighet til å overføre kapital mellom morbanken og datterselskaper og mellom datterselskaper ut over det som følger av regulatoriske og andre lovbestemte beskrankninger. Det er heller ingen vedtektsbestemmelser som setter slike beskrankninger.

Av samme grunn inngår ikke banken eller dets datterselskaper avtaler som setter beskrankning på styrets adgang til å overføre kapital som nevnt. Dette gjelder så vel innlånsavtaler, som avtaler med leverandører og kunder.

På bakgrunn av overnevnte er det heller ikke satt begrensninger på styrets mulighet til å reallokere kapital mellom de ulike forretningsenhetene i morbanken. For øvrig vil overføring av kapital mellom selskapene reguleres av den ordinære rammelovgivningen for disse virksomhetene og for finanskonsernet.

I likhet med investering i datterselskapene har konsernet strategisk interesse i å understøtte virksomheten i de tilknyttede selskapene BN Bank ASA, SpareBank 1 Næringskreditt AS, SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Gruppen AS. I den anledning er konsernet opptatt av at det ikke inngås avtaler eller treffes vedtak eller lignende som innebærer en beskrankning på eierbankenes mulighet til å overføre kapital til disse selskapene dersom dette skulle være nødvendig for å oppnå tilfredsstillende kapitaldekning/soliditet.

Konsernet antar at det ikke vil være praktisk å overføre kapital fra disse selskapene til eierbankene ut over ordinær utbyttebetaling og legger dette til grunn for konsernets egen risikoprofil. Eierbankene har som policy å overføre hele overskuddet, og deretter foreta nødvendig oppkapitalisering.

Ansvarlig kapital

Tabellen nedenfor viser sammensetning av kjerne- og ansvarlig kapital for morbank og konsern pr 31.12.2013.

Ansvarlig kapital	Konsern	Mor
Egenkapitalbevis	2.597	2.597
- Egne egenkapitalbevis	-	-
Overkursfond	895	895
Utjevningsfond	2.496	2.496
Grunnfondskapital	3.276	3.276
Avsatt utbytte	227	227
Avsatt gaver	124	124
Fond for urealiserte gevinster	206	195
Annen egenkapital inklusive minoritetsinteresser	1.421	-
Periodens resultat	-	-
Sum balanseført egenkapital	11.242	9.811
Utsatt skattefordel, goodwill og immaterielle eiendeler	-582	-447
Andel av fond for urealiserte gevinster i tilknyttede selskap	98	0
Fradrag for avsatt utbytte og gaver	-361	-352
50 % fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-106	-401
50 % fradrag forventet tap IRB fratrukket tapsavsetninger	-214	-240
50 % kapitaldekningsreserve	-595	-
Overfinansiering pensjonsforpliktelse	-107	-109
Periodens resultat	-	-
Sum ren kjernekapital	9.375	8.262
Fondsobligasjon, hybridkapital	1.615	1.431
Sum kjernekapital	10.990	9.693
Tilleggs kapital utover kjernekapital		
Fondsobligasjon, hybridkapital utover 15%	31	-
Evigvarende ansvarlig kapital	363	304
Tidsbegrenset ansvarlig kapital	1.950	1.569
50 % fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-106	-401
50 % fradrag forventet tap IRB fratrukket tapsavsetninger	-214	-240
50 % kapitaldekningsreserve	-595	-
Sum tilleggs kapital	1.429	1.232
Netto ansvarlig kapital	12.419	10.925

Tabell 2 - sammensetning ansvarlig kapital

Regulatorisk kapitalkrav pr 31.12.2013

De selskap som inngår i konsernet SpareBank1 SMN fremgår av tabell 1. Tabellen nedenfor viser regulatorisk minimumskrav til ansvarlig kapital basert på Pilar 1 i det nye kapitaldekningsregelverket.

Tabell 3 - regulatorisk kapitaldekning pr 31.12.11

Minimumskrav ansvarlig kapital Basel II	Konsern	Mor
Engasjement med spesialiserte foretak	1.573	1.573
Engasjement med øvrige foretak	1.479	1.478
Engasjement med massemarked SMB	74	70
Engasjement med massemarked personer	628	363
Engasjement med øvrige massemarked	33	28
Egenkapitalposisjoner	-	1.157
Sum kredittrisiko IRB	3.787	4.669
Gjeldsrisiko	224	224
Egenkapitalrisiko	10	8
Valutarisiko	-	-
Operasjonell risiko	398	297
Engasjementer beregnet etter standardmetoden	2.151	560
Fradrag	-119	-67
Overgangsordning	316	-
Minimumskrav ansvarlig kapital	6.767	5.690
Beregningsgrunnlag	84.591	71.130
Kapitaldekning		
ren kjernekapitaldekning	11,1 %	11,6 %
kjernekapitaldekning	13,0 %	13,6 %
kapitaldekning	14,7 %	15,4 %

Tabell 3 - regulatorisk kapitaldekning pr 31.12.13

Minimumskrav til ansvarlig kapital er 6.797 mill Nok.

Finansdepartementet besluttet 21. Desember 2009 å utvide overgangsordningene i kapitalkravsforskriften slik at minimumskrav til ansvarlig kapital må utgjøre minst 80 % av minimumskravet beregnet etter det gamle regelverket.

Ved utgangen av 2013 var konsernets rene kjernekapitaldekning på 11,1 %, kjernekapitaldekningen var på 13,0 % og kapitaldekning på 14,7 %. Konsernet har planlagt for at ren kjernekapitaldekning skal være på minst 13,5 % pr 1.7.2016, gitt det nivå man nå kjenner på motsyklisk buffer.

Tabell 4 - sammensetning - ansvarlig lån og hybridkapital

Ansvarlig lån og hybridkapital (mill. kr)	Konsern	Mor
Tidsbegrenset:		
2022 3 mnd NIBOR + 2,75 % (Call 2017)	1 000	1 000
2036 fast rente 2,94 %, JPY (Call 2018) *	522	522
Over-/underkurs/markedsverdi	47	47
Valuta agio tidsbegrenset	5	5
Sum tidsbegrenset	1 574	1 574
Evigvarende:		
Evigvarende 3 mnd NIBOR + 0,85 % (Call 2016)	300	300
Underkurs evigvarende	- 1	- 1
Valuta agio evigvarende	-	-
Sum evigvarende	299	299
Fondsobligasjonslån:		
Fondsobligasjon 10/99, fast rente 8,25 % NOK (Call 2020)*	350	350
Fondsobligasjon 10/99, flytende rente NOK (Call 2020)	100	100
Fondsobligasjon 13/99, flytende rente NOK (Call 2018)	500	500
Fondsobligasjon 13/99, flytende rente NOK (Call 2018)	450	450
Underkurs evigvarende	31	31
Valuta agio fondsobligasjonslån	-	-
Sum fondsobligasjonslån	1 431	1 431
Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	3 304	3 304
Gjennomsnittlig rente NOK	5,5 %	5,5 %
Gjennomsnittlig rente YEN	3,3 %	3,3 %
Gjennomsnittlig rente USD	5,6 %	5,6 %

1) Fastrentefinansieringen er gjort om til flytende rente ved bruk av rentebytteavtaler

SpareBank 1 SMN har i kapitlene nedenfor redegjort nærmere for rammeverk og styring av henholdsvis kreditt-, markeds- og operasjonell risiko.

3.1 Kredittrisiko

Kredittrisiko er risikoen for tap som følge av at kunder eller motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser overfor konsernet. Bankens organisering og rammeverk for styring av kredittrisiko er tilpasset Basel-komiteens Sound Practices for the management of credit risk samt Finanstilsynets modul for styring og kontroll av kredittrisiko.

Kredittrisiko knyttet til konsernets utlånsvirksomhet utgjør konsernets største risikoområde. Konsernet eksponerer seg for kredittrisiko gjennom utlån og leasingprodukt til privat- og bedriftskunder samt gjennom aktiviteter i bankens kapitalmarkeds- og finansavdeling.

Gjennom den årlige revisjonen av bankens kredittstrategi konkretiserer styret bankens risikoappetitt gjennom fastsettelse av mål og rammer for bankens kredittportefølje.

Bankens kredittstrategi og kredittpolicy er utledet av bankens hovedstrategi, og inneholder retningslinjer for risikoprofilen herunder maksimalt forventet tap (EL) for henholdsvis Personmarked og Bedriftsmarked, maksimal

misligholdssannsynlighet i porteføljen (PD) og maksimal økonomisk og regulatorisk kapital (UL) allokert til kredittvirksomheten.

Konsentrasjonsrisiko styres ved:

- begrensning i størrelse på utlån og tapsgrad på enkeltengasjement
- rammer for maksimal eksponering og anvendelse av økonomisk kapital innenfor bransjer
- rammer for regulatorisk beregningsgrunnlag til Personmarked og Bedriftsmarked
- krav til maksimal eksponering, kredittkvalitet og antall engasjement over ti prosent av ansvarlig kapital.

Etterlevelse av kredittstrategi og styrevedtatte rammer overvåkes løpende av avdeling for risikostyring og rapporteres kvartalsvis til styret.

Kredittrisikoen styres gjennom:

a) Organisering av styring og kontroll av kredittrisiko, fastsettes årlig av styret.

Dokumentet fastsetter de overordnede prinsipper for kredittgivning. Dette innebærer oppbyggingen av bankens styringsdokumenter, organisering (ansvars- og rollefordeling) av kredittfunksjonen samt overordnede prinsipper for kredittgivning.

b) Kredittstrategien, fastsettes årlig av styret.

Kredittstrategien fastsetter satsningsområder, kredittstrategiske rammer og målsettinger samt hvordan kredittrisikoen skal prises i SpareBank 1 SMN.

Styringen av kredittrisikoen i SpareBank 1 SMN baserer seg på de prinsipper som er anbefalt av Baselkomiteen i dokumentet Principles for the Management of Credit Risk, kapitaldekningsregler (Basel II) og relevante lover og forskrifter.

c) Retningslinjer for porteføljestyling

Retningslinjene beskriver de rammer og retningslinjer som gjelder for styring av kredittporteføljen i SpareBank 1 SMN. Dette gjelder fordeling av ansvar og roller i forbindelse med måling og rapportering av risiko og lønnsomhet i porteføljen samt tiltak egnet til å styre porteføljen innenfor de rammer som er definert i kredittstrategien og kredittpolicyen.

Styring av porteføljens sammensetning skjer ved fastsettelse av prinsipper og rammer for innvilgelse av nye kreditter, eller ved endringer i eksisterende engasjementer.

d) Kredittpolicy for Personmarked og Bedriftsmarked.

Dokumentene beskriver hvordan bankens kredittstrategi skal implementeres gjennom fastsettelse av detaljerte kriterier for kredittgivning for henholdsvis Personmarked og Bedriftsmarked. Utarbeidelse og vedlikehold av kredittpolicy er konsernsjefens ansvar.

e) Bevilgningsreglement – utøvelse av kredittfullmakter.

Alle fullmakter innenfor Personmarkedet og Bedriftsmarkedet er personlige. I tillegg er det innenfor Bedriftsmarkedet etablert lokale og sentrale kredittutvalg som skal være rådgivende organ for beslutningstaker i større kredittsaker. Kredittinnvilgelse skal skje i samsvar med bankens kredittstrategi, kredittpolicy, rutiner for kredittbehandling samt retningslinjer og skal være preget av fullstendighet, god kvalitet og profesjonalitet. Dette dokumenteres ved bruk av bankens ordinære saksbehandlersystem.

Bankens risikoklassifiseringssystem er utviklet for å kunne styre bankens utlånsportefølje i tråd med bankens kredittstrategi og for å sikre den risikjusterte avkastningen. Styret delegerer kredittfullmakt til konsernsjef og divisjonsdirektørene. Konsernsjefen kan videre delegere fullmakter under divisjonsledernivå.

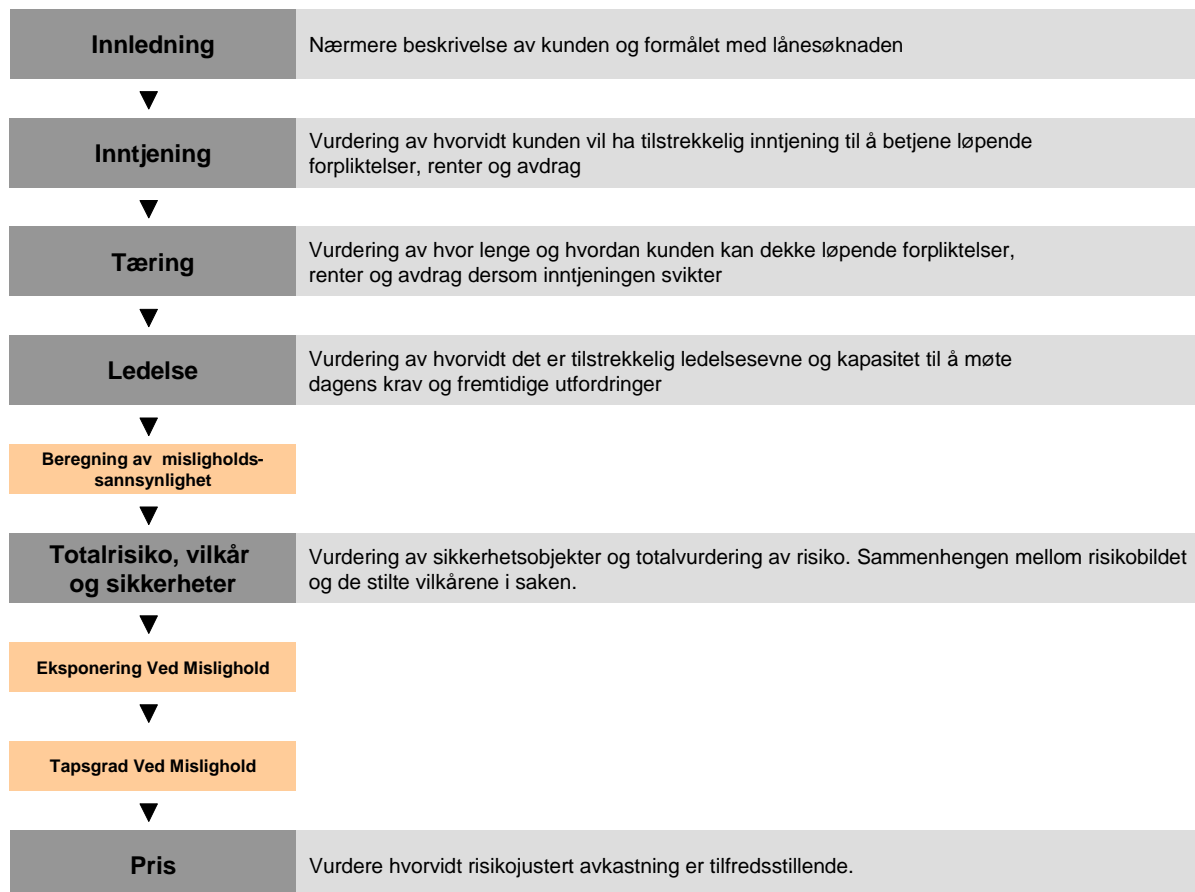
Utlånsfullmaktene er gradert i forhold til engasjementstørrelse og risikoprofil.

f) Kredittmodeller

Bankens kredittmodeller bygger på tre sentrale komponenter. Misligholdssannsynlighet (PD), eksponering ved mislighold (EAD) og tap gitt mislighold (LGD).

Modellbeskrivelse og anvendelse

I figuren nedenfor beskrives konsernets overordnede kredittvurderingskonsept.

Figur 7 - kredittvurderingsprosess

Risikomodellene som ligger til grunn for risikoklassifiseringssystemet i kredittprosessen tar utgangspunkt i statistiske beregninger, og er under kontinuerlig videreutvikling og testing. Modellene baserer seg i hovedsak på de tre hovedkomponentene misligholdssannsynlighet (PD), eksponering ved mislighold (EAD) og Tap gitt mislighold (LGD).

Misligholdssannsynlighet (PD)

Bankens kredittmodeller er basert på statistiske beregninger av misligholdssannsynlighet. Beregningene er basert på scoringsmodeller som tar hensyn tilfinansiell stilling samt interne og eksterne adferdsdata. Modellene er delvis Point In Time-baserte, og reflekterer misligholdssannsynligheten i løpet av de neste 12 månedene under de gjeldende konjunkturførhold.

For å kunne gruppere kundene etter misligholdssannsynlighet benyttes ni risikoklasser (A-I). I tillegg har banken to risikoklasser (J og K) for kunder med misligholdte og/eller nedskrevne engasjement.

Modellene valideres minimum årlig både med hensyn til evne til å rangere kundene samt å estimere PD-nivå. I tillegg vurderes om modellene er tilpasset bankens portefølje.

Bankens PD modeller for Personmarked og Bedriftsmarked valideres årlig innenfor tre dimensjoner:

- Egnethet. Det vurderes hvorvidt modellene kan benyttes på bankens eksisterende portefølje.

- Rangeringsevne. Gjennom statistiske metoder (AUC) beregner vi modellenes evne til å skille mellom kunder med ulik risiko
- Nivå. Det gjennomføres løpende, og minimum årlig, en vurdering av modellenes treffsikkerhet på nivå. I den grad estimert PD nivå avviker fra observert mislighold (DR) vil nivået bli justert. I denne vurderingen inngår også aktuell konjunktursituasjon og modellens konjunktoregenskaper.

Valideringsresultatene bekrefter at modellens treffsikkerhet er innenfor interne mål og internasjonale anbefalinger.

Eksponering ved mislighold (EAD)

EAD er en beregnet størrelse på eksponeringen ved et eventuelt fremtidig misligholdstidspunkt. For trekkrettigheter benyttes en konverteringsfaktor (KF) for å anslå hvor mye av nåværende ubenyttet ramme som vil være trukket opp ved et fremtidig misligholdstidspunkt. For garantier benyttes KF til å estimere hvor mye av avgitte garantier som vil bli gjort gjeldende etter mislighold. Konverteringsfaktoren (KF) valideres månedlig for trekkrettigheter innenfor Personmarked og Bedriftsmarked. Bankens EAD-modell tar hensyn til ulikheter både mellom produkter og kundetyper.

Tap ved mislighold (LGD)

Banken estimerer tapsgrad for hvert lån basert på forventet realisasjonsverdi (RE-verdi) på underliggende sikkerhetsverdier, tilfriskningsgrad, gjenvinningsgrad på usikret del av lånene samt direkte kostnader ved inndrivelse. LGD-modellen og dens komponenter valideres minimum årlig mot observerte verdier fra gjennomførte realisasjoner.

I samsvar med kravene i kapitalkravsforskriften er estimatene "down-turn" estimater. Verdiene fastsettes etter definerte modeller. Basert på sikkerhetsdekningen (RE-verdi/EAD) klassifiseres engasjementet i en av sju klasser, hvor beste sikkerhetsklasse har en sikkerhetsdekning på over 120 prosent, og laveste sikkerhetsklasse har en sikkerhetsdekning på under 20 prosent.

De tre overnevnte parametrene (PD, EAD og LGD) danner grunnlaget for konsernets porteføljeklassifisering og statistisk beregning av forventet tap (EL) og behov for nødvendig økonomisk kapital/risikojustert kapital (UL).

Porteføljeklassifiseringen har som formål å gi informasjon om nivået og utviklingen i den samlede kredittrisikoen i totalporteføljen. Totale eksponeringer mot kunder og andre motparter fremgår av noter til regnskapet.

Motpartsrisiko

Motpartsrisiko i derivathandel styres gjennom bruk av ISDA og CSA-avtaler mot finansinstitusjonene som er de mest brukte motpartene. CSA-avtalene begrenser maksimal eksponering gjennom markedsevaluering av porteføljen og margininnbetaling når verdiendringen i porteføljen overstiger maksimal avtalt ramme eller "threshold amount". Banken vil fortsette å inngå CSA-avtaler for å styre motpartsrisikoen.

For kunder sikres motpartsrisikoen gjennom bruk av kontantdepot eller andre sikkerheter som til en hver tid skal overstige markedsverdien av kundens portefølje. Det er etablert egne rutiner for innkalling av ytterligere sikkerheter eller lukking av posisjoner dersom markedsverdiene overstiger 80 prosent av sikkerhetene.

Validering: Konsernet driver kontinuerlig videreutvikling og etterprøving av risikostyringssystemet for å sikre at dette holder en god kvalitet over tid. Dette arbeidet kan deles inn i tre hovedområder:

- *Kvantitativ validering:* Den kvantitative valideringen skal sikre at bankens estimater for misligholdssannsynlighet, konverteringsfaktor (for bruk ved fastsettelse av eksponering ved mislighold) og tapsgrad gitt mislighold holder en tilstrekkelig god kvalitet. Det gjennomføres ulike typer analyser som ser nærmere på modellenes evne til å rangere engasjementer (diskriminerings-evne), evne til å fastsette riktig nivå på risikoparametrene og stabiliteten i modellenes estimater.
- *Kvalitativ validering:* Gjennomgangen skal kunne påvise at IRB-systemet er godt integrert i organisasjonen, og at det utgjør en sentral bestanddel av konsernets risikostyring og beslutningstagning. IRB-systemet omfatter alle modeller, arbeids- og beslutningsprosesser, kontrollmekanismer, IT-systemer og interne retningslinjer og rutiner som benyttes i måling og styring av kredittrisiko.

- *Etterlevelse av Forskrift om kapitalkrav:* Gjennomgangen skal sikre at konsernet etterlever Forskrift om kapitalkrav.

Tabell 5 - engasjement fordelt på sektor og næring

Brutto utlån fordelt på sektor og næring	Bto utlån	Engasjement	Mislh og nedskr	Ind. Nedskr.	Nto mislh og nedskr.
Lønnstakere o.l	38.724	40.867	197	46	151
Offentlig forvaltning	291	828	0	0	0
Jordbruk,skogbruk, fiske og fangst	6.455	6.992	15	1	14
Havbruk	2.238	3.371	17	14	3
Industri og bergverk	2.156	3.229	25	10	15
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	3.375	5.228	135	33	102
Hotell og handel	2.409	3.864	22	11	11
Sjøfart	5.626	7.719	0	0	0
Eiendomsdrift	11.602	12.930	60	19	41
Forretningsmessig tjenesteyting	4.670	6.083	29	22	6
Transport og annen tjenesteytende virksomhet	2.719	3.881	43	16	27
Øvrige sektorer	37	40		0	0
Sum brutto utlån fordelt på sektor og næring	80.303	95.033	544	173	371
Individuelle nedskrivninger	173	173			
Gruppevise nedskrivninger	295	295			
Sum etter nedskrivninger	79.835	94.565			
Gjennomsnitt	77.171	91.541			

Tabell 6 - engasjement fordelt på geografiske områder

Brutto utlån fordelt på geografiske områder	Bto utlån	Engasjement	Mislh og nedskr	Ind. Nedskr.
Sør-Trøndelag	28.996	34.530	124	29
Nord-Trøndelag	17.332	19.740	142	47
Møre og Romsdal	16.527	21.657	175	44
Sogn og Fjordane	366	364	0	0
Nordland	528	632	17	17
Landet for øvrig	10.324	11.814	50	6
Utlandet	870	1.008	7	1
Sum brutto utlån fordelt på geografiske områder	74.943	89.744	517	144
Individuelle nedskrivninger	144	144		
Gruppevise nedskrivninger	295	295		
Sum etter nedskrivninger	74.504	89.305		
Gjennomsnitt	73.574	88.516		

Tabell 7 - Engasjement fordelt på løpetid

2013 (mill. kr)	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1 - 5 år	over 5 år	Totalt
Eiendeler						
Kontanter og fordringer på sentralbanker	593	4.200	-	-	-	4.793
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	22	1.157	10	-	-	1.189
Brutto utlån til og fordringer på kunder	191	14.463	3.143	17.317	45.189	80.303
- Individuelle nedskrivninger	-	-	-173	-	-	-173
- Nedskrivninger på grupper av utlån	-	-	-295	-	-	-295
Netto utlån til og fordringer på kunder	806	19.820	2.685	17.317	45.189	85.817

Tabell 8 - Forfalte engasjement

Utlån - Uordnet / overtrukket, antall dager	2013	2012
Under 30 dager	1.499	897
31 - 60 dager	285	321
61 - 90 dager	137	89
Over 91 dager	168	225
Uordnede lån	2.089	1.532

**Tabell 9 - Utvikling i nedskrivninger på utlån og garantier
Konsern i mill.kr**

Tap på utlån	2013		
	PM	BM	Totalt
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	2	28	29
+ Periodens endring i gruppenedskrivninger	-	-	-
+ Konstaterte tap på engasjement som tidligere er nedskrevet	8	32	40
+ Konstaterte tap på engasjement som tidligere ikke er nedskrevet	8	37	45
- Inngang på tidligere nedskrevne utlån, garantier m.v.	(6)	(7)	(14)
Sum tap på utlån og garantier	12	89	101

Individuelle nedskrivninger	2013		
	PM	BM	Totalt
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån, garantier, m.v. per 01.01.	31	113	144
- Konstaterte tap i perioden på utlån, garantier m.v. hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	-8	-32	(40)
- Tilbakeføring av tidligere års nedskrivninger	-4	-14	(18)
+ Økning i nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere er gjort individuelle nedskrivninger	1	14	15
+ Nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere år ikke er gjort individuelle nedskrivninger	13	58	71
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier per 31.12.	33	140	173

Gruppenedskrivninger	2013		
	PM	BM	Totalt
Gruppenedskrivninger for dekning av tap på utlån og garantier per 1.1.	77	218	295
Periodens gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån, garantier m.v.	-	-	-
Gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier per 31.12.	77	218	295

Tabell 10 - Tap på utlån og garantier fordelt på kundegrupper

Tap fordelt på sektor og næring	2013	2012
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	0	1
Havbruk	2	13
Industri og bergverk	25	0
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	31	12
Varehandel, hotell- og restaurantdrift	6	0
Transport og annen tjenesteytende virksomhet	12	8
Finansiering, eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting	14	13
Personmarked	10	6
Gruppenedskrivning næring	0	5
Gruppenedskrivning person	0	0
Tap på utlån til kunder	101	58

Tabell 11 - Individuelle nedskrivninger for engasjementer der IRB-metode benyttes

Kategori og underkategori	Nedskr 12.13	Nedskr 12.12
Massemarkedsengasjementer		
Engasjementer med pant i fast eiendom	20	12
Massemarked - SMB	0	1
Øvrige massemarkedsengasjementer	18	26
	38	39
Foretak:		
Foretak	52	33
Foretak SL	52	46
	104	79
	142	118

Alle engasjementer med individuelle nedskrivninger tilordnes risikoklasse K, og individuelle tap bokført i 2012 tilhører derfor uten unntak denne risikoklassen.

Tabell 12 - Samlet EAD for hver av engasjementskategoriene der IRB-metode benyttes

Morbank	EAD	
	31.12.2013	31.12.2012
Kategori og underkategori		
Massemarkedsengasjementer		
Engasjementer med pant i fast eiendom	37.476	32.371
Massemarked SMB	4.901	4.323
Øvrige massemarkedsengasjementer	832	918
	43.209	37.612
Foretak:		
Øvrige foretak	20.204	18.712
Foretak SL	22.729	22.583
	42.933	41.295
Egenkapitalposisjoner	5.088	4.941
Sum EAD IRB	91.230	83.848

Konsern	EAD	
	31.12.2013	31.12.2012
Kategori og underkategori		
Massemarkedsengasjementer		
Engasjementer med pant i fast eiendom	71.087	64.873
Massemarked SMB	5.408	4.774
Øvrige massemarkedsengasjementer	987	984
	77.482	70.631
Foretak:		
Øvrige foretak	20.211	18.713
Foretak SL	22.729	22.583
	42.939	41.296
Egenkapitalposisjoner	-	-
Sum EAD IRB	120.421	111.927

**Tabell 13 - Opplysninger pr risikoklasse for engasjementer der IRB-metode benyttes
Morbank**

	Samlet EAD	EAD off- balance poster	PD pr 31.12	Gjennomsnitt lig risikovekt	ELi %	Gjennomsnitt lig LGD	Gjennomsnitt lig KF	PD 12 mnd før friske	DR
SMB og foretak									
A	14	1	0,1 %	28,2 %	0,0 %	45,0 %	98,4 %	0,1 %	0,0 %
B	176	116	0,2 %	41,4 %	0,1 %	45,0 %	89,8 %	0,2 %	0,0 %
C	2.688	1.153	0,4 %	62,0 %	0,2 %	45,0 %	90,7 %	0,4 %	0,0 %
D	3.542	978	0,6 %	72,2 %	0,3 %	45,0 %	92,9 %	0,6 %	0,5 %
E	2.169	875	0,9 %	82,2 %	0,4 %	45,0 %	93,9 %	0,9 %	1,0 %
F	4.510	673	1,7 %	102,6 %	0,8 %	45,0 %	95,5 %	1,9 %	1,5 %
G	3.616	678	3,7 %	121,1 %	1,6 %	45,0 %	94,1 %	3,5 %	2,7 %
H	701	44	9,1 %	156,4 %	4,1 %	45,0 %	95,8 %	9,1 %	6,1 %
I	1.113	147	25,2 %	206,2 %	11,4 %	45,0 %	95,8 %	19,6 %	8,2 %
J	30	8	100,0 %	0,0 %	45,0 %	45,0 %	95,9 %		
K	74	5	100,0 %	0,0 %	45,0 %	45,0 %	98,1 %		
	18.632	4.677	3,8 %	99,2 %	1,7 %	45,0 %	93,8 %	3,2 %	2,0 %
Spesialiserte foretak									
A	58	19	0,1 %	24,6 %	0,0 %	45,0 %	97,9 %	0,1 %	0,0 %
B	113	15	0,2 %	46,1 %	0,1 %	45,0 %	95,9 %	0,2 %	0,0 %
C	2.362	686	0,4 %	56,6 %	0,2 %	45,0 %	91,2 %	0,4 %	0,0 %
D	5.726	1.471	0,6 %	70,4 %	0,3 %	45,0 %	92,1 %	0,6 %	0,4 %
E	2.050	280	0,9 %	73,8 %	0,4 %	45,0 %	95,7 %	0,9 %	2,0 %
F	5.935	382	1,9 %	99,3 %	0,9 %	45,0 %	97,9 %	1,9 %	0,4 %
G	3.500	435	3,7 %	112,5 %	1,7 %	45,0 %	96,0 %	3,6 %	2,0 %
H	239	16	9,3 %	152,8 %	4,2 %	45,0 %	97,9 %	8,9 %	1,9 %
I	1.451	32	16,9 %	173,2 %	7,6 %	45,0 %	99,3 %	23,5 %	7,9 %
J	10	0	100,0 %	0,0 %	45,0 %	45,0 %	99,2 %		
K	178	1	100,0 %	0,0 %	45,0 %	45,0 %	99,7 %		
	21.623	3.337	3,5 %	89,3 %	1,6 %	45,0 %	96,9 %	3,3 %	1,4 %
Massemarked Boliglån									
A	2.060	520	0,1 %	2,7 %	0,0 %	9,0 %	100,0 %	0,1 %	0,0 %
B	2.493	207	0,2 %	5,3 %	0,0 %	9,3 %	100,0 %	0,2 %	0,0 %
C	8.980	513	0,4 %	14,0 %	0,0 %	9,5 %	100,0 %	0,4 %	0,1 %
D	6.649	264	0,6 %	18,4 %	0,1 %	9,2 %	100,0 %	0,6 %	0,1 %
E	9.596	335	1,0 %	30,4 %	0,1 %	9,7 %	100,0 %	1,0 %	0,1 %
F	4.888	80	1,7 %	38,9 %	0,2 %	9,9 %	100,0 %	1,7 %	0,4 %
G	1.054	21	3,3 %	49,8 %	0,3 %	10,3 %	100,0 %	3,3 %	1,0 %
H	687	15	7,4 %	50,2 %	0,7 %	9,5 %	100,0 %	7,4 %	2,2 %
I	906	8	22,8 %	74,8 %	2,3 %	10,3 %	100,0 %	26,2 %	6,2 %
J	108	0	100,0 %	11,8 %	10,4 %	10,4 %	100,0 %		
K	55	0	100,0 %	0,0 %	33,8 %	33,8 %	100,0 %		
	37.475	1.962	1,9 %	12,1 %	0,2 %	9,6 %	100,0 %	1,6 %	0,4 %

	Samlet EAD	EAD off- balance poster	PD pr 31.12	Gjennomsnitt lig risikovekt	ELi %	Gjennomsnitt lig LGD	Gjennomsnitt lig KF	PD 12 mnd før friske	DR
Massemarked SMB									
A	673	200	0,1 %	2,2 %	0,0 %	12,7 %	100,0 %		
B	435	60	0,2 %	6,7 %	0,0 %	14,8 %	100,0 %		
C	1.284	121	0,4 %	11,1 %	0,1 %	17,2 %	100,0 %		
D	802	37	0,6 %	15,1 %	0,1 %	16,0 %	100,0 %		
E	956	49	1,0 %	19,4 %	0,1 %	15,3 %	100,0 %		
F	391	16	1,6 %	25,7 %	0,2 %	14,6 %	100,0 %		
G	87	5	3,5 %	51,7 %	0,7 %	18,6 %	100,0 %		
H	86	2	6,9 %	49,1 %	1,0 %	16,0 %	100,0 %		
I	171	5	25,8 %	98,2 %	4,7 %	20,4 %	100,0 %		
J	7	-	100,0 %	294,7 %	19,5 %	19,5 %	100,0 %		
K	-	-	100,0 %				100,0 %		
	4.892	494	1,8 %	17,8 %	0,3 %	15,7 %	100,0 %		
Massemarked Øvrige									
A	92	51	0,1 %	8,9 %	0,0 %	49,4 %	100,0 %	0,1 %	0,0 %
B	78	15	0,2 %	20,6 %	0,1 %	44,7 %	100,0 %	0,2 %	0,1 %
C	172	40	0,4 %	30,1 %	0,2 %	47,5 %	100,0 %	0,4 %	0,0 %
D	92	19	0,6 %	39,6 %	0,3 %	46,6 %	100,0 %	0,6 %	0,3 %
E	190	20	1,0 %	48,6 %	0,4 %	45,7 %	100,0 %	1,0 %	0,5 %
F	94	11	1,7 %	62,3 %	0,8 %	48,6 %	100,0 %	1,7 %	1,1 %
G	23	1	3,3 %	72,9 %	1,7 %	48,7 %	100,0 %	3,3 %	2,4 %
H	24	2	7,4 %	73,3 %	3,3 %	44,3 %	100,0 %	7,5 %	4,3 %
I	42	2	22,8 %	106,5 %	15,3 %	49,7 %	100,0 %	33,0 %	9,6 %
J	8	0	100,0 %	1,8 %	52,0 %	52,0 %	100,0 %		
K	17	0	100,0 %	4,2 %	98,7 %	98,7 %	100,0 %		
	832	160	5,4 %	41,3 %	3,7 %	48,2 %	100,0 %	3,1 %	1,1 %

Konsern

	Samlet EAD	EAD off- balance poster	PD pr 31.12	Gjennomsnitt lig risikovekt	EL i %	Gjennomsnitt lig LGD	Gjennomsnitt lig KF
SMB og foretak							
A	14	1	0,1 %	28,2 %	0,0 %	45,0 %	100,0 %
B	176	116	0,2 %	41,4 %	0,1 %	45,0 %	82,6 %
C	2.691	1.153	0,4 %	62,0 %	0,2 %	45,0 %	87,0 %
D	3.542	978	0,6 %	72,2 %	0,3 %	45,0 %	91,6 %
E	2.171	875	0,9 %	82,2 %	0,4 %	45,0 %	88,2 %
F	4.511	673	1,7 %	102,6 %	0,8 %	45,0 %	95,3 %
G	3.616	678	3,7 %	121,1 %	1,6 %	45,0 %	94,1 %
H	701	44	9,1 %	156,4 %	4,1 %	45,0 %	98,0 %
I	1.113	147	25,2 %	206,2 %	11,4 %	45,0 %	95,8 %
J	30	8	100,0 %	0,0 %	45,0 %	45,0 %	91,7 %
K	74	5	100,0 %	0,0 %	45,0 %	45,0 %	97,9 %
	18.639	4.677	3,8 %	99,1 %	99,1 %	45,0 %	92,2 %
Spesialiserte foretak							
A	58	19	0,1 %	24,6 %	0,0 %	45,0 %	97,9 %
B	113	15	0,2 %	46,1 %	0,1 %	45,0 %	95,9 %
C	2.362	686	0,4 %	56,6 %	0,2 %	45,0 %	91,2 %
D	5.726	1.471	0,6 %	70,4 %	0,3 %	45,0 %	92,1 %
E	2.050	280	0,9 %	73,8 %	0,4 %	45,0 %	95,7 %
F	5.935	382	1,9 %	99,3 %	0,9 %	45,0 %	97,9 %
G	3.500	435	3,7 %	112,5 %	1,7 %	45,0 %	96,0 %
H	239	16	9,3 %	152,8 %	4,2 %	45,0 %	97,9 %
I	1.451	32	16,9 %	173,2 %	7,6 %	45,0 %	99,3 %
J	10	0	100,0 %	0,0 %	45,0 %	45,0 %	99,2 %
K	178	1	100,0 %	0,0 %	45,0 %	45,0 %	99,7 %
	21.623	3.337	3,5 %	89,3 %	1,6 %	45,0 %	95,1 %
Massemarked Boliglån							
A	5.910	1.744	0,1 %	1,6 %	0,0 %	9,2 %	100,0 %
B	5.713	673	0,2 %	4,3 %	0,0 %	9,5 %	100,0 %
C	18.503	1.557	0,4 %	6,4 %	0,0 %	9,7 %	100,0 %
D	12.621	721	0,6 %	9,2 %	0,1 %	9,6 %	100,0 %
E	16.863	730	1,0 %	12,9 %	0,1 %	9,9 %	100,0 %
F	7.661	171	1,6 %	18,5 %	0,2 %	10,1 %	100,0 %
G	1.481	36	3,3 %	29,0 %	0,3 %	10,5 %	100,0 %
H	949	21	7,3 %	40,7 %	0,7 %	9,8 %	100,0 %
I	1.215	11	23,1 %	56,6 %	2,4 %	10,4 %	100,0 %
J	112	0	100,0 %	33,6 %	10,3 %	10,3 %	100,0 %
K	58	0	100,0 %	48,3 %	32,0 %	32,0 %	100,0 %
	71.086	5.666	1,4 %	10,9 %	0,2 %	9,8 %	100,0 %

	Samlet EAD	EAD off- balance poster	PD pr 31.12	Gjennomsnitt lig risikovekt	EL i %	Gjennomsnitt lig LGD	Gjennomsnitt lig KF
Massemarked SMB							
A	747	217	0,1 %	2,2 %	0,0 %	12,5 %	100,0 %
B	481	65	0,2 %	6,6 %	0,0 %	14,6 %	100,0 %
C	1.442	134	0,4 %	10,8 %	0,1 %	16,7 %	100,0 %
D	885	40	0,6 %	14,9 %	0,1 %	15,8 %	100,0 %
E	1.038	51	1,0 %	19,1 %	0,1 %	15,1 %	100,0 %
F	426	17	1,6 %	25,1 %	0,2 %	14,2 %	100,0 %
G	99	5	3,5 %	50,5 %	0,6 %	18,2 %	100,0 %
H	92	3	7,0 %	51,2 %	1,1 %	16,2 %	100,0 %
I	180	5	26,0 %	96,0 %	4,6 %	19,9 %	100,0 %
J	9	0	100,0 %	236,1 %	17,3 %	17,3 %	100,0 %
K	-	-					
	5.399	537	1,8 %	17,2 %	0,3 %	15,4 %	100,0 %
Massemarked Øvrige							
A	108	56	0,1 %	8,8 %	0,0 %	49,6 %	100,0 %
B	91	17	0,2 %	20,9 %	0,1 %	45,3 %	100,0 %
C	215	44	0,4 %	30,5 %	0,2 %	48,1 %	100,0 %
D	124	21	0,6 %	40,4 %	0,3 %	47,4 %	100,0 %
E	222	22	1,0 %	49,4 %	0,5 %	46,5 %	100,0 %
F	107	12	1,7 %	62,4 %	0,8 %	48,6 %	100,0 %
G	26	1	3,3 %	73,2 %	1,7 %	48,9 %	100,0 %
H	25	2	7,4 %	73,8 %	3,3 %	44,5 %	100,0 %
I	46	2	22,8 %	106,4 %	15,1 %	49,5 %	100,0 %
J	8	0	100,0 %	1,8 %	52,0 %	52,0 %	100,0 %
K	17	0	100,0 %	4,2 %	98,7 %	98,7 %	100,0 %
	987	177	4,7 %	41,2 %	3,2 %	48,5 %	100,0 %

Predikert PD og observert mislighold (DR) er snittberegnet i forhold til antall eksponeringer og ikke volumvektet. Predikert PD uttrykker beregnet misligholdssannsynlighet for engasjement som ikke var i mislighold ved inngangen av måleperioden.

Et engasjement på en personkunde, der realisasjonsverdi av bolig vurderes lavere enn 30 % av kundens engasjement kategoriseres ikke som engasjement med pant i fast eiendom, men som øvrig massemarked.

SpareBank1 SMN har ingen sikkerhetsstillelser som medfører redusert engasjementsbeløp. For foretak hensyntas ikke sikkerhetsstillelse i regulatorisk LGD beregning, men i stedet benyttes myndighetsfastsatt LGD på 45 %.

3.2 Markedsrisiko

Markedsrisiko er en felles betegnelse for risikoen for tap og reduksjon av fremtidige inntekter som oppstår som følge av endringer i kurser eller priser på finansielle instrumenter - spesielt endringer i aksjepriser, obligasjonskurser, renter og valutakurser.

Markedsrisiko omfatter også risikoen for tap som skyldes endringer i markedsprisen på finansielle derivater som futures, opsjoner, og finansielle derivater basert på noe annet enn verdipapirer - som for eksempel råvarer.

Markedsrisiko oppstår hovedsakelig i forbindelse med bankens investeringer i obligasjoner, sertifikater og aksjer, og som følge av aktiviteter som utføres for å understøtte bankdriften, som funding, rente- og valutahandel. Bankens overordnede mål for styring av markedsrisiko er

Det eller de krav som til enhver tid ligger til grunn for å oppnå karakteren A av Moodys innen området "Market Risk Appetite", som i dag er 10 % av konsernets kjernekapital."

Markedsrisiko kontrolleres hovedsakelig gjennom daglig oppfølging av både risikoeksponeringer mot rammer fastsatt av styret og løpende analyser av utestående posisjoner. Avdeling for risikostyring rapporterer månedlig til styret status på etterlevelsen av styrevedtatte rammer. Det er etablert detaljerte rammer for blant annet investeringer i aksjer, obligasjoner og posisjoner i rente- og valutamarkedene.

Konsernet definerer rammer for eksponering i egenkapitalinstrumenter med utgangspunkt i stresstester basert på Finanstilsynets scenarier. Rammene gjennomgås minst en gang i året og vedtas årlig av bankens styre. Til beregning av bankens markedsrisiko benyttes Finanstilsynets modeller for markeds- og kredittrisiko. Disse modellene stresstester bankens markedsrisiko ut i fra tradisjonelle risikomål for eksponering med tillegg for risikofaktorene risikospredning og markedslikviditet. Markedsrisiko stresstestes og rapporteres til styret månedlig.

Aksjerisiko består av markedsrisiko knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter, inkludert derivater med egenkapitalinstrumenter som underliggende.

Renterisiko er risikoen for tap som oppstår ved endringer i markedsrentene i finansielle markeder. Renterisiko oppstår hovedsakelig fra fastrenteutlån og finansiering i fastrentepapirer. Renterisikoen for alle renteposisjoner kan uttrykkes ved å se på endringen i verdien på renteinstrumentene ved en renteendring på ett basispunkt. Konsernet benytter analyser som viser effekten av nevnte renteendring for ulike løpetidsbånd, og det er egne rammer for renteeksponering innenfor hvert løpetidsbånd i tillegg til egen ramme for samlet renterisiko.

Rentebindingen på konsernets instrumenter er i all hovedsak kort, og konsernets renterisiko er lav til moderat.

Valutakursrisiko er risikoen for tap som oppstår gjennom endringer i valutakursene. Konsernet måler valutarisikoen ut fra nettoposisjoner i de ulike valutasortene. Rammene for valutakursrisiko er uttrykt ved rammer for maksimal aggregert valutaposisjon og maksimal posisjon i enkeltvaluta. Valutarisikoen vurderes som lav.

Spreadrisiko er risikoen for endringer i markedsverdi/realistisk verdi av obligasjoner og engasjementer som følge av generelle endringer i kredittspreader. Samlet tapspotensial er summen av tapspotensialer beregnet for hver enkelt kreditttrisikoeksponering. Tapspotensialet for den enkelte kreditteksponering beregnes med utgangspunkt i kredittspreadendringene som følger gitte beregnede historiske verdier og kreditteksponeringens effektive durasjon. Obligasjoner som er kjøpt inn med det formål og holde til forfall, inngår ikke i risikoberegningen. . Spreadrisikoen vurderes som moderat.

3.3 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres eller i form av ekstra dyr finansiering.

Styring

Bankens finansavdeling er ansvarlig for konsernets finansiering og likviditetsstyring. Etterlevelse av rammer overvåkes av avdeling for risikostyring, og status rapporteres månedlig til styret. Konsernet styrer sin likviditet samlet ved at Finansavdelingen både har ansvaret for å finansiere banken og datterselskapene.

Styringen tar utgangspunkt i konsernets overordnede likviditetsstrategi som skal gjenspeile konsernets moderate risikoprofil. Som en del av strategien er det også utarbeidet beredskapsplaner for håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige markeder med både bankspesifikke og næringsmessige krisescenarier, samt en kombinasjon av disse. Likviditetsstyringen inkluderer også stresstester der man simulerer likviditetseffekten av forskjellige hendelser i markedet. Resultatet av slike stresstester inngår i grunnlaget for konsernets og alliansens beredskapsplaner for likviditetsstyring.

Risikomåling

Bankens styre behandler likviditetsstrategien årlig, og fastsetter rammer som hensyntar behovet for langsiktighet og balanse i likviditetsanskaffelsen. Styret har etablert rammer som legger begrensninger på konsernets kortsiktige likviditetsforfall innenfor ulike tidsperioder. Dessuten har banken som mål å kunne overleve i 12 måneder med ordinær drift uten ny ekstern finansiering.

Innskudd fra kunder er bankens viktigste finansieringskilde, per 31. desember 2013 var innskuddsdekningen 70 prosent. Banken reduserer sin likviditetsrisiko gjennom en spredning av innlån på ulike markeder, innlånskilder og instrumenter samt ved bruk av langsiktige innlån. En for stor grad av konsentrasjon i forfall øker sårbarheten for refinansiering. Denne risikoen er søkt begrenset gjennom definerte rammer. SpareBank 1 SMN blir kredittvurdert av Moody's og Fitch Ratings som et element i å sikre finansiering til akseptable priser fra markedet.

Likviditeten i SpareBank 1 SMN er tilfredsstillende. Bankens likviditet måles jevnlig mot likviditetsindikatoren for en referanseportefølje som er definert av Finanstilsynet. Bankens likviditetsstrategi angir et maksimalt avvik mot denne porteføljen. Banken har holdt seg innenfor disse rammene i hele 2013.

Utvikling siste år

SpareBank 1 SMN har vært aktiv i finansieringsmarkedet i 2013 og utstedt lån både innenlands og i utlandet.

Konsernets likviditetssituasjon per 31. desember 2013 er tilfredsstillende. Konsernet økte sine likvide eiendeler blant annet gjennom obligasjoner deponert i Norges Bank i løpet av året. SpareBank 1 SMN hadde ved årsskiftet tilfredsstillende likviditet. Det var 5,3 milliarder kroner i kontanter og innskudd i Norges Bank, 1,8 milliarder i utlån og fordringer på kredittinstitusjoner og 17 milliarder i sertifikater og obligasjoner. Det meste av verdipapirporteføljen kan brukes som sikkerhet for lån i Norges Bank. Av konsernets totale innlånsvolum ved årsslutt er det omlag 11 milliarder kroner som skal refinansieres i 2014. SpareBank 1 SMN hadde ved utgangen av 2013 flyttet om lag 31,7 milliarder kroner av de best sikrede boliglån inn i SpareBank 1 Boligkreditt, samt 1,2 mrd av godt sikrede næringsseidoms lån til SpareBank 1 Næringskreditt. Banken forventer at disse foretakene vil utgjøre en viktig del av konsernets finansiering i 2014.

For å redusere bankens motpartsrisiko, har banken inngått avtaler om sikkerhetsstillelse ved derivathandler (såkalte CSA-avtaler) mot sentrale motparter. Dette innebærer at eksponeringen mot bankens mest sentrale motparter blir vesentlig redusert gjennom at banken eller dens motparter må stille sikkerhet når verdien på inngåtte forretninger overstiger en på forhånd avtalt terskel.

Porteføljeinformasjon

Tabell 14 - Minimumskravet til ansvarlig kapital for markedsrisiko, herunder posisjonsrisiko, motpartsrisiko, oppgjørssisiko, valutarisiko og varerisiko

	Konsolidert	Morbank
Posisjonsrisiko	234	234
Egenkapitalinstrumenter	10	10
Gjeldsinstrumenter	224	224
Andeler i verdipapirfond	0	0
Derivater	0	0
Kredittderivater	0	0
Emisjoner	0	0
Motpartsrisiko (I handelsporteføljen)		
Oppgjørssisiko		
herav 5 - 15 dager	0	0
herav 16-30 dager	0	0
herav 31-45 dager	0	0
herav > 45 dager	0	0
Valutarisiko		
Varerisiko		
Sum	234	234

Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen:

Tabell 15 - Opplysninger om investeringer fordelt etter formål

(mill kr)	2013	2012	2011
Til virkelig verdi over resultat	976	691	536
Børsnoterte	218	106	132
Unoterte	758	585	404
Tilgjengelig for salg	40	71	62
Børsnoterte	0	25	11
Unoterte	40	46	51
Til amortisert kost	14	16	13
Børsnoterte			
Unoterte	14	16	13
Sum aksjer og andeler	1030	778	611

Tabell 16 - Oversikt over motpartsrisiko for derivater

Sum valuta- og kontraktssum		Virkelig verdi	
		Eiendeler	Forpliktelse
Sum rentederivat	178.005	2.948	-2.667
Sum valutaderivat	20.765	323	-205
Sum	198.770	3.271	-2.872

3.4 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, systemer, menneskelig feil eller eksterne hendelser. Eksempler på slike hendelser kan være feil som begås av ansatte, det kan forekomme svakheter i produkter, prosesser eller systemer, eller banken kan påføres tap utenfra gjennom bl.a. bedragerier, brann og naturskader.

Operasjonell risiko er en risikokategori som fanger opp alt det vesentlige av kostnader forbundet med kvalitetsbrister i bankens løpende virksomhet.

SpareBank 1 SMN har etablert en egen policy for styring av operasjonell risiko. Policyen gir føringer for bankens overordnede holdninger til styringen av den operasjonelle risikoen, og skal sikre at denne styres på en effektiv og hensiktsmessig måte. Den operasjonelle risikoen skal være lav, og styringen skal sikre at risikoen for uønskede tap reduseres.

Identifisering, styring og kontroll av operasjonell risiko er en integrert del av lederansvaret på alle nivå i SpareBank 1 SMN. Ledernes viktigste hjelpemidler i arbeidet er faglig innsikt og lederkompetanse samt handlingsplaner, kontrollrutiner og gode oppfølgingsystemer. Et systematisk arbeid med risikovurderinger bidrar også til økt kunnskap og bevissthet om aktuelle forbedringsbehov i egen enhet. Eventuelle svakheter og forbedringstiltak rapporteres oppover i organisasjonen.

SpareBank 1 SMN legger vekt på fullmaktstrukturer, gode rutinebeskrivelser og godt definerte ansvarsforhold gjennom leveranseavtaler mellom de ulike avdelingene som elementer i et rammeverk for å håndtere den operasjonelle risikoen.

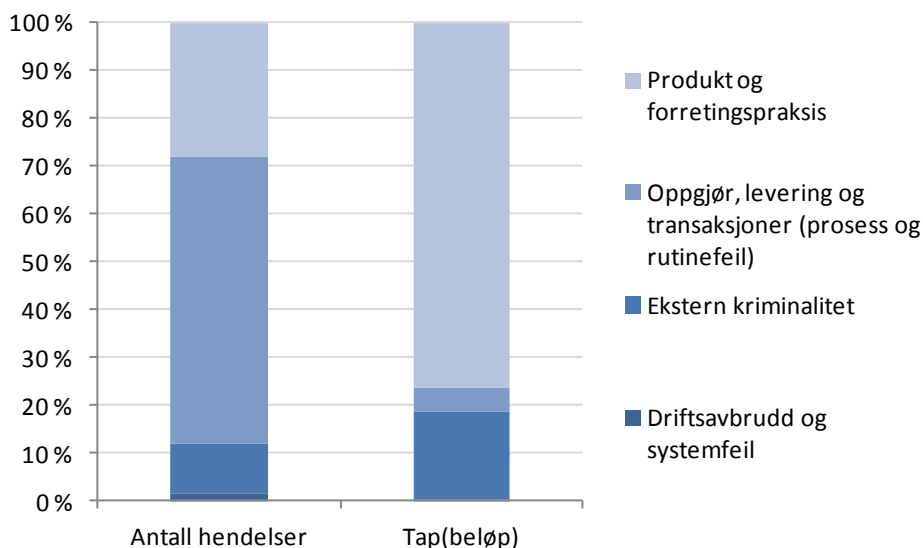
Styret holdes oppdatert på status for operasjonell risiko gjennom blant annet gjennom kvartalsvise risikorapporter og den årlige internkontrollrapporteringen.

I tillegg mottar styret en årlig uavhengig vurdering fra intern revisor på konsernets risiko og om internkontrollen virker hensiktsmessig og er betryggende.

I arbeidet med å sikre en kontinuerlig forbedring i alt SpareBank 1 SMN gjør, benyttes et eget registrerings- og oppfølgingsystem (Risiko Informasjonssystem). Dette systemet bidrar til en bedre struktur og oppfølging av risiko, hendelser og forbedringsområder. Dette systemet, sammen med den rapporteringen som gjennomføres, utgjør en viktig erfaringsbase for operasjonell risiko. Alle operasjonelle hendelser som potensielt kan medføre tap eller der tap har oppstått, registreres i basen. Forbedringstiltak skal vurderes og iverksettes der dette finnes hensiktsmessig.

SpareBank 1 SMN er opptatt av å øke sin kompetanse på styring av operasjonell risiko, og har derfor etablert et tett samarbeid med SpareBank 1 SR-Bank, SpareBank 1 Nord-Norge, Bank 1 Oslo Akershus, Sparebanken Hedmark og Universitetet i Stavanger for videreutvikling av rammeverket for analyse av operasjonell risiko og etablere verktøy for en bedre kvantifisering av operasjonell risikoeksponering.

Konsernet har et bredt anlagt forsikringsprogram som vil fange opp vesentlige deler av tapene ved større hendelser og katastrofer. For disse hendelsene er det tegnet ansvars- og kriminalitetsforsikringer samt eiendoms-, innbo- og løssøreforsikringer. I tillegg har konsernet tegnet flere typer personalforsikringer. Forsikringene er meget kostnadseffektive og tar primært sikte på å dekke større tapshendelser.

Figur 8 – Registrerte uønskede hendelser 2013 fordelt etter Basel II kategorier

Metode

Morbanken benytter sjablongmetoden ved beregning av kapitalbehov for operasjonell risiko, mens en for datterselskap benytter basismetoden.

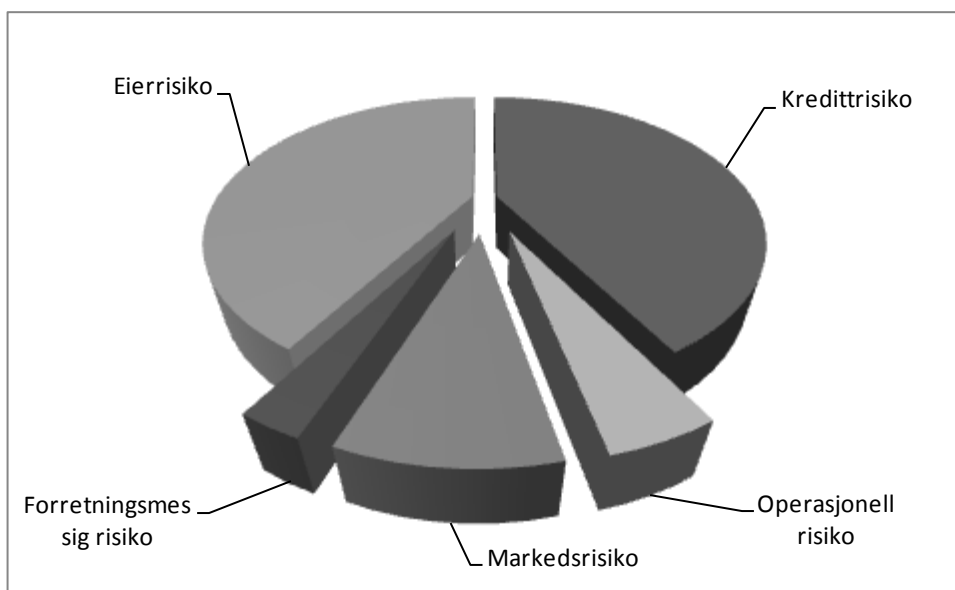
4. ØKONOMISK KAPITAL (PILAR 2)

4.1 Oppsummering

Økonomisk kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle tap, har konsernet fastsatt at den økonomiske kapitalen i utgangspunktet skal dekke 99,9 prosent av mulige uventede tap i løpet av en ett års horisont. For eierisikoen i SpareBank 1 Gruppen er det imidlertid lagt til grunn et konfidensnivå på 99,5 prosent som er i tråd med antatt krav i Solvency II-regelverket som er under utvikling.

Det er lagt til grunn statistiske metoder for beregning av økonomisk kapital, men beregningen forutsetter allikevel i noen tilfeller bruk av kvalitative vurderinger.

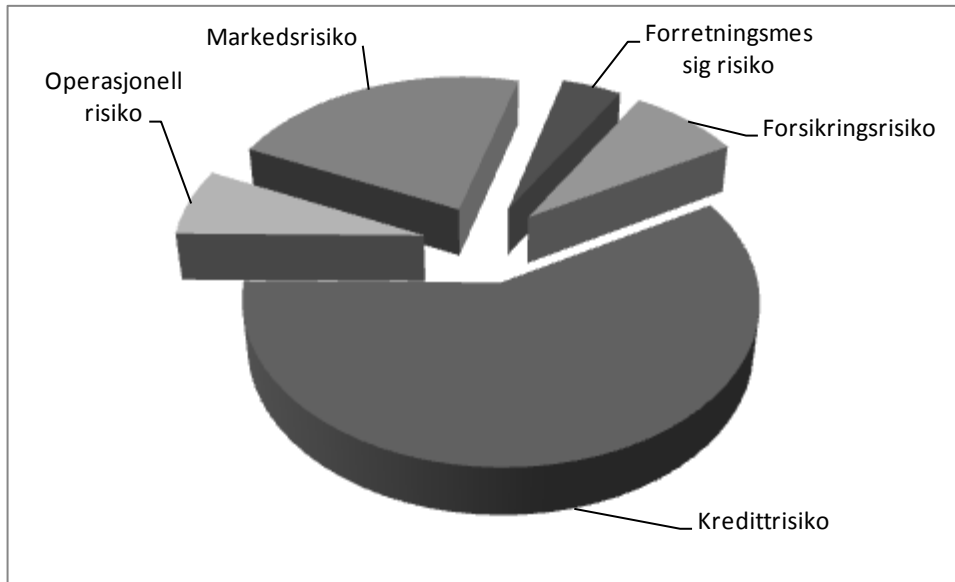
I tabellen nedenfor vises fordelingen av økonomisk kapital på de ulike risikogruppene med utgangspunkt i risikoeksponering pr 31.12.13. Ved årsskiftet er det beregnet økonomisk kapital for kreditt- markeds-, operasjonell-, eier- og forretningsrisiko (inkludert strategisk risiko).

Figur 9 - anvendelse av økonomisk kapital pr risikoområde

Eierrisiko utgjør en vesentlig del av kapitalanvendelsen i SMN. I figuren nedenfor er eierrisikoen fordelt på de ulike risikogrupperne. Kredittrisiko utgjør den vesentligste delen av risikoeksponeringen. SMN er indirekte eksponert for kredittrisiko via BN Bank ASA SpareBank 1 Gruppen, Bank 1 Oslo, SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt.

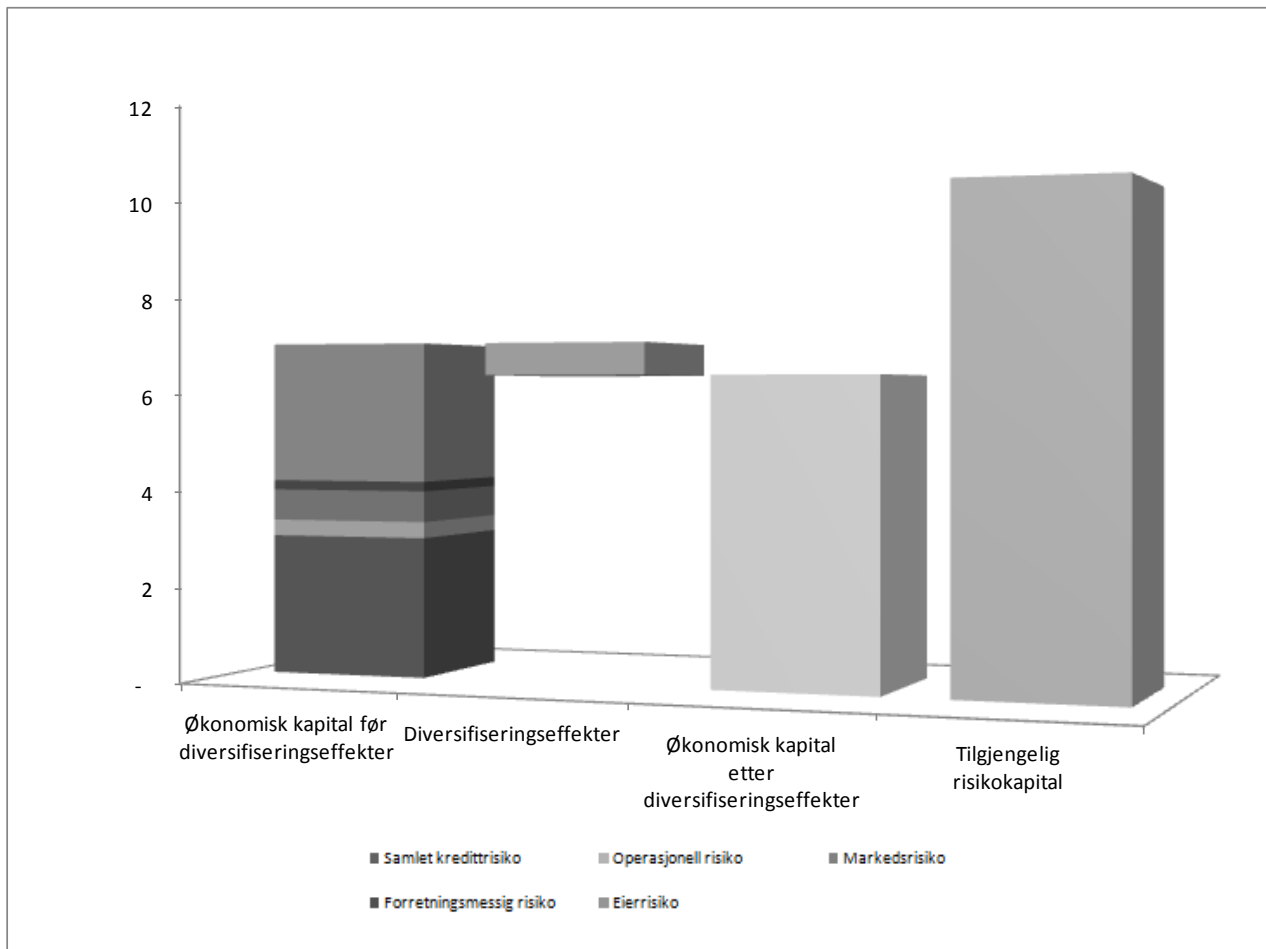
I tillegg utgjør markedsrisiko en vesentlig risikotype. Dette er i hovedsak eksponeringer via SpareBank 1 Gruppen.

Figur 10 - eierrisiko fordelt pr risikotype

Figuren nedenfor vises økonomisk kapital pr. 31.12.13 I tillegg er det gjort en sammenligning av behovet for økonomisk kapital mot faktisk egenkapital justert for goodwill og fondsobligasjon (hybridkapital) pr. 31.12.13

Figur 11 - behov for økonomisk kapital ift tilgjengelig egenkapital

Totalt behov for økonomisk kapital pr. 31.12.13 er beregnet til 7 mrd. kroner før diversifiseringseffekter. Når en tar hensyn til diversifiseringseffekter mellom risikogruppene er behovet for økonomisk kapital beregnet til 6,4 mrd. kroner. Diversifiseringseffekten viser den risikoreduserende effekten konsernet oppnår ved å arbeide innen flere risikoområder som ikke kan påregnes å medføre uventede tap samtidig.

Tilgjengelig tapsabsorberende kapital inkludert fondsobligasjon utgjorde 12,3 mrd. kroner ved årsskiftet.

SpareBank 1 SMN har i kapitlene nedenfor redegjort nærmere for rammeverk og styring av de risikotypene som ikke dekkes av Pilar 1 Minimumskrav til ansvarlig kapital samt gi en nærmere beskrivelse av beregningen av økonomisk kapital for kreditt-, markeds- og operasjonell risiko der den avviker fra de regulatoriske beregningene.

4.2 Kreditrisiko

Styring og kontroll

Styring og kontroll av kreditrisiko er nærmere beskrevet i kapittel 3.1.

Modellbeskrivelse og anvendelse

Konsernet bruker i all hovedsak de samme modeller og tilnærminger ved beregning av økonomisk kapital som ved beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital. Det er imidlertid noen forskjeller.

Ved beregning av økonomisk kapital for kredittrisiko for bedriftsmarkedet beregnes risikoparameteren Tapsgrad Gitt Mislighold basert på interne modeller. SpareBank 1 SMN sine interne estimater for Tapsgrad Gitt Mislighold er lavere enn den myndighetsfastsatte sjablongverdien på 45 %.

Konsernet fastsetter realisasjonsverdien på stilte sikkerheter på bakgrunn av egne erfaringer over tid, og slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer den antatte realisasjonsverdi i en nedgangskonjunktur.

Beregningen av minimumskrav til ansvarlig kapital tar heller ikke hensyn til konsentrasjonsrisiko i porteføljen. Konsentrasjonsrisiko defineres som den risiko som oppstår ved å konsentrere eksponeringen mot en enkelt kunde, bransje, geografisk område - eller mot engasjementer der sikkerhetene har like risikoegenskaper. SpareBank 1 SMN beregner økonomisk kapital for å ta hensyn til denne type risiko.

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital for kredittrisiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2.

4.3 Markedsrisiko

Styring og kontroll

Styring og kontroll av markedsrisiko er nærmere beskrevet i kapittel 3.2.

Modellbeskrivelse og anvendelse

Konsernet rapporterer regulatorisk kapital (pilar 1) i henhold standardmetoden for markedsrisiko. Det beregnes økonomisk kapital for rente-, valuta- og verdipapirrisiko for SpareBank 1 SMN. Grunnlaget for beregningen er stresstester som tar utgangspunkt i scenario med stor markedsforstyrrelse. Måling av økonomisk kapital er et viktig verktøy i forbindelse med intern rammestyring og kapitalallokering.

Beregningene av økonomisk kapital avviker ikke bare modellmessig, men også porteføljemessig fra de regulatoriske kapitalberegningene. Dette skyldes blant annet at de interne beregningene av økonomisk kapital inkluderer renterisiko utenfor handelsporteføljen, hvilket ikke er underlagt standardmetodens minimumskrav til kapital.

Tabellen nedenfor illustrerer den resultatmessige effekten av stresstest utført ved full rammeutnyttelse. Risikoaktivitetene knyttet til handel i valuta, renter og verdipapirer vil skje innenfor de til enhver tid vedtatte rammer, fullmakter og kredittlinjer på motparter. SpareBank 1 SMN har moderat renterisiko, og tar i svært begrenset omfang aktivt renterisiko i forbindelse med handelsaktivitetene. Virksomhetens inntekter skal i størst mulig grad skapes i form av kundemarginer. Dette for å oppnå størst mulig stabilitet og sikkerhet i inntjeningen.

Tabell 17 - rammer for markedsrisiko

Hovedramme	Markedsstress	Estimert resultateffekt i mnok
Valutaeksponering	10-20% endring	24
Renteeksponering	200 bpv parallellskift	160
Spreadrisiko	Opptil 4%-poeng spreadutgang	320
Ramme aksjerisiko	30-48 % verdifall	495

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital for markedsrisiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2.

4.4 Operasjonell risiko

Styring og kontroll

Styring og kontroll av operasjonell risiko er nærmere beskrevet i kapittel 3,4

Økonomisk kapital

Kapital for operasjonell risiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter pilar 2. Kapitalbehovet er beregnet med utgangspunkt i sjablongmetoden for morbanken og basismetoden for datterselskap. I tillegg vurderer konsernet behovet for påslag i kapitalbehovet knyttet til kvaliteten på styring og kontroll.

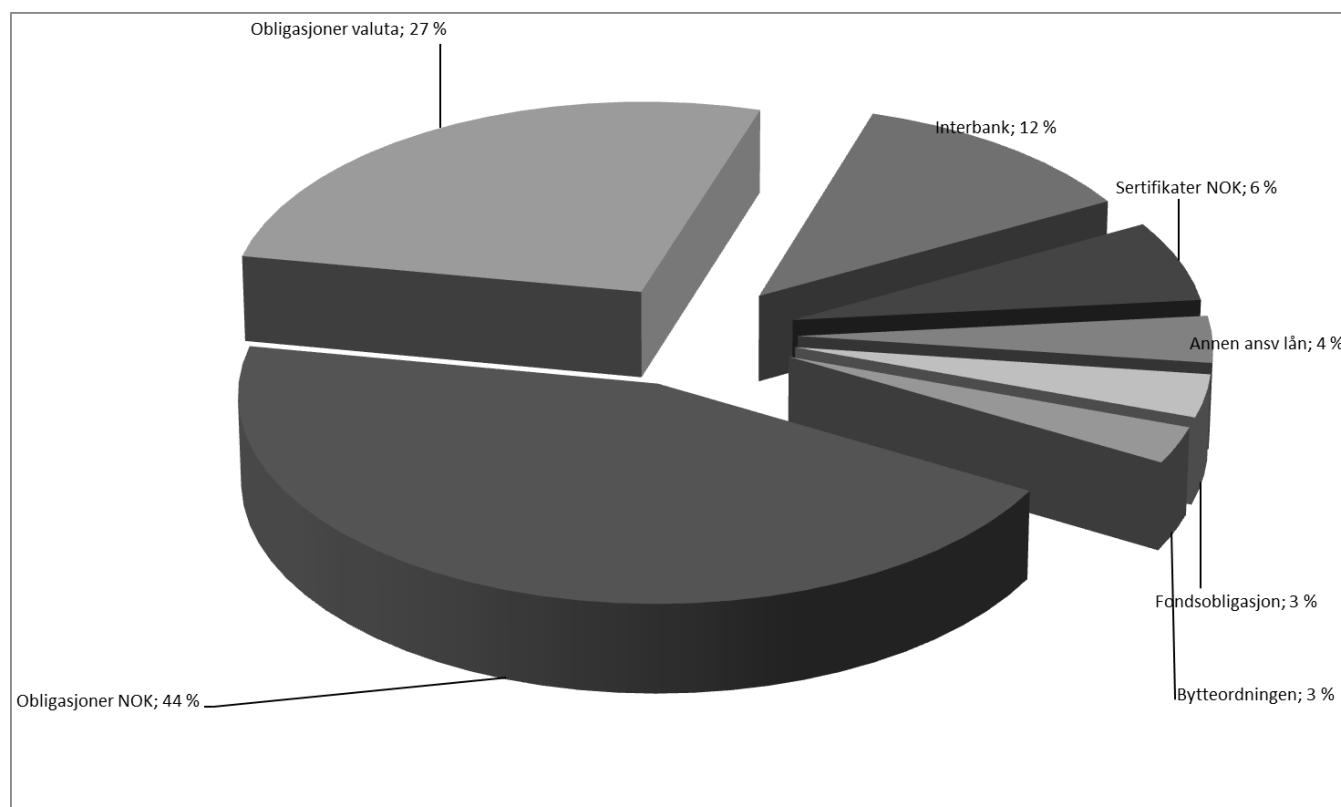
4.5 Likviditetsrisiko

Styring og kontroll

Styring og kontroll av likviditetsrisiko er nærmere beskrevet i kapittel 3.3.

Sprednings- og løpetidsinformasjon

Figurene nedenfor illustrerer spredningen i konsernets innlånskilder og -markeder per 31.12.2013.

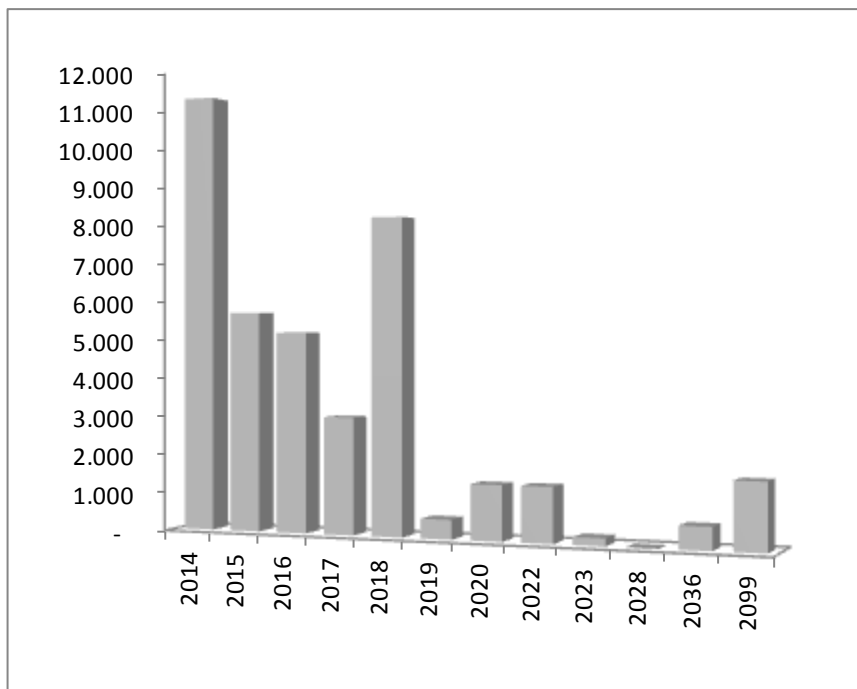
Figur 12 - sammensetning av pengemarkedsfinansiering

Innlån via EMTN (bankens juridiske program for innlån i Europa) står for 27 prosent av totale innlån. Denne gruppen består av både åpne og rettede lån.

Kreditspreadene har vært høyere enn normalt også gjennom 2012. Fremtidige strengere regulering av likviditetsområdet kan ha vært en medvirkende årsak til dette.

Likviditetsindikatorerne som definert i Finanstilsynets modul for likviditetsrisiko utgjør ved årsskiftet 110,8 % for likviditetsindikator I (over 1 år) og 119,3 % for likviditetsindikator II (over 1 måned).

Figuren nedenfor illustrerer innlånsporteføljens forfallstruktur fra og med årsslutt 2013.

Figur 13 - forfallsprofil funding (tall i mrd nok)

Økonomisk kapital

Banken holder ikke økonomisk kapital for likviditetsrisiko.

4.6 Eierrisiko

Definisjon

Eierrisiko er risikoen for at SpareBank 1 SMN blir påført negativt resultat fra eierposter i strategisk eide selskap og/eller må tilføre ny egenkapital til disse selskapene. Eierselskap defineres som selskaper hvor SpareBank 1 SMN har en vesentlig eierandel og innflytelse. SpareBank 1 SMN har i hovedsak eierrisiko gjennom eierandelen i SpareBank 1 Gruppen, Bank 1 Oslo ASA, BN Bank ASA, SpareBank 1 Næringskreditt AS og SpareBank 1 Boligkreditt AS.

Styring og kontroll

SpareBank 1-bankene driver alliansesamarbeidet og utvikling av produktselskaper gjennom det felles eide holdingselskapet SpareBank 1 Gruppen AS. SpareBank 1 Gruppen AS eies av SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SR-Bank, Sparebanken Hedmark, Samarbeidende Sparebanker AS (20 sparebanker på øst- og nordvestlandet), samt Landsorganisasjonen/fagforbund tilknyttet LO. SpareBank 1 SMN sin eierandel i Sparebank 1 Gruppen er 19,5 prosent.

SpareBank 1 Gruppen har også administrativt ansvar for samarbeidsprosessene i bankene i SpareBank 1-alliansen, der teknologi, merkevare, kompetanse, felles prosesser/ utnyttelse av beste praksis og innkjøp står sentralt. Alliansen driver også utviklingsarbeid gjennom tre kompetansesentra innenfor Læring (Tromsø), Betaling (Trondheim) og Kredittmodeller (Stavanger).

I styret i SpareBank 1 Gruppen møter administrerende direktører fra eierbankene SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SR-Bank, Sparebanken Hedmark og Samarbeidende Sparebanker AS i egenskap av deres eierskap. Eiernes administrerende direktører er også styremedlemmer i Styret for Alliansesamarbeidet.

SpareBank 1 Boligkreditt AS driver som kredittforetak etter konsesjon gitt av Finanstilsynet. Det er eiet av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen. Foretaket ble startet 18. august 2005. Den enkelte sparebanks eierandel i SpareBank 1 Boligkreditt AS er basert på andelen overførte lån fra den respektive eierbank. SpareBank 1 SMNs eierandel utgjorde 17,48 prosent, pr 31.12.13 og SpareBank 1 SMN er representert i henholdsvis styret, representantskapet og Generalforsamlingen.

Metode for beregning av økonomisk kapital

SpareBank 1 SMN beregner økonomisk kapital for eierrisikoen i SpareBank 1 Gruppen med utgangspunkt i SpareBank 1 Gruppens egen kapitalvurderingsprosess og vurderinger av økonomisk kapital.

Økonomisk kapital for eierrisikoen for øvrige tilknyttede selskap tar utgangspunkt i selskapene interne kapitalvurderingsprosesser. Figur 10 viser sammensetningen av eierrisikoen ved utgangen av 2013.

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital for eierrisiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2.

4.7 Forretningsrisiko

Definisjon

Forretningsrisiko er risikoen for uventede inntekts- og kostnadssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeadferd.

Styring og kontroll

Forretningsrisikoen styres gjennom strategiske analyser av bl.a. eksterne markedsituasjoner og mulige endringer i rammebetingelsene. Konsernet er opptatt av å utvikle et godt diversifisert inntektsgrunnlag, slik at en eventuell svikt innenfor enkelte produktgrupper eller kundesegmenter ikke skal få vesentlige konsekvenser.

SpareBank 1 SMN er godt posisjonert til å møte nye utfordringer. Konsernet har gjennom mange år vist betydelig omstillingsevne og vilje. Konsernet har over tid utviklet kostnadseffektiv drift i kombinasjon med kontinuerlig kompetanseheving og utvidelse av virksomheten hva gjelder produktbredde og geografi. SpareBank 1 SMN har gjennom flere år lagt systematisk vekt på verdikjedetanking i utvikling av sine produkter og tjenester.

Metode for beregning av økonomisk kapital

Beregning av økonomisk kapital tar utgangspunkt i volatiliteten i den delen av SpareBank 1 SMN sine inntekter og kostnader hvor det ikke er allokert kapital gjennom andre risikokategorier. Volatiliteten beregnes på bakgrunn av elementer som mulig endring i kundeadferd som følge av alvorlig økonomisk tilbakeslag, endring i konkurransesituasjon eller produktinnovasjon.

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital for forretningsrisiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2.

4.8 Strategisk risiko

Definisjon

Risiko for svikt i inntjening og generering av kapital som skyldes endringer i rammebetingelser, dårlige forretningsmessige beslutninger, dårlig implementering av beslutninger eller manglende tilpasning til endringer i forretningsmessige rammebetingelser.

Styring og kontroll

SpareBank 1 SMN har årlig en strategiprosess som involverer styre, ledelsen og divisjonene i arbeidet. En sentral del av strategiprosessen er å evaluere konsernets styrker, svakheter, trusler og muligheter. Arbeidet ender ut i et strategisk mål bilde for de neste 3 år med en tilhørende forretningsplan.

Konsernledelsen foretar både månedlig og kvartalsvis evaluering av konsernets prestasjoner og strategiske retning. Det foretas også en periodisk oppfølging av strategisk retning og det strategiske risikobildet i styret.

Det foretas løpende overvåking av endring i risikobildet knyttet regulatoriske endringer i rammebetingelsene.

Metode for beregning av økonomisk kapital

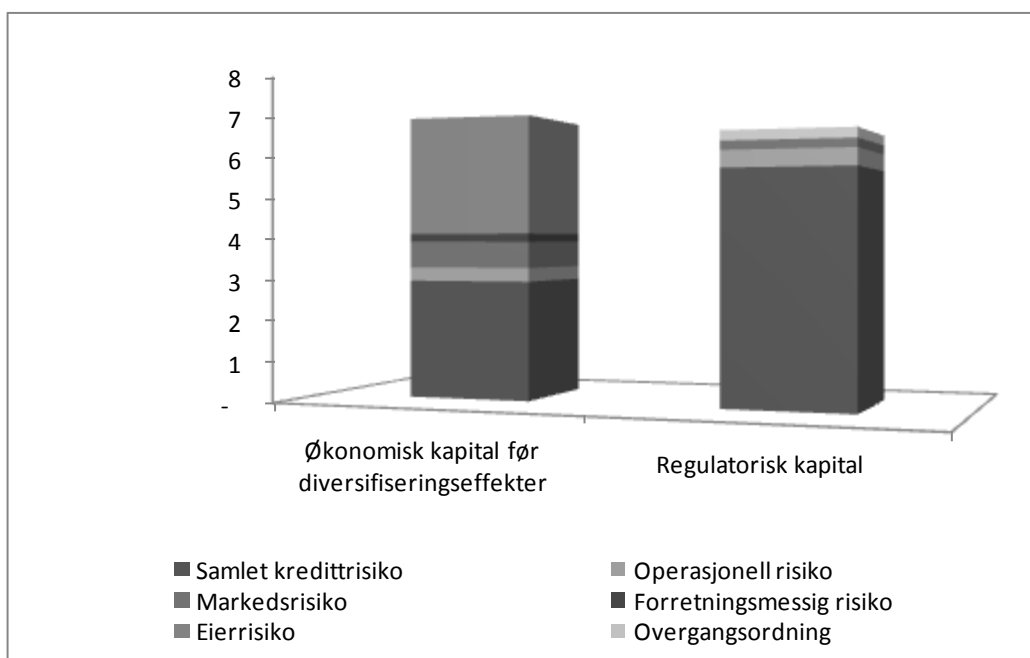
SpareBank 1 SMN beregner økonomisk kapital basert på en risikoanalyse av konsernets strategiske risikobilde med tilhørende scenarioanalyser.

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital for strategisk risiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2.

5. SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG ØKONOMISK KAPITALBEHOV

I grafen nedenfor er det gjort en sammenligning mellom minimumskrav til ansvarlig kapital (Pilar 1) og behovet for økonomisk kapital (Pilar 2). Det er også redegjort for hovedårsaken til forskjellene mellom de to pilarene.

Figur 14 - sammenligning økonomisk vs regulatorisk kapitalbehov

Hovedforskjellene mellom økonomisk kapital (Pilar 2) før diversifiseringseffekter på 7,1 mrd. kroner og minimumskrav til ansvarlig kapital (Pilar 1) på 6,6 mrd. kroner (før overgangsregler) skyldes i hovedsak:

- *Kredittrisiko:*
 - *PD:* Ved beregning av økonomisk og regulatorisk kapitalbehov, benyttes PD for den enkelte motpart. På grunn av særskilte krav til sikkerhetsmarginer er nivået på den regulatoriske PD høyere enn den økonomiske.
 - *Tapsgrad Gitt Mislighold (LGD):* Banken benytter grunnleggende IRB metode ved beregning av kapitalkrav på eksponeringer mot foretal. Ved beregning av økonomisk kapital for kredittrisiko for stater, institusjoner og foretak beregnes risikoparameteren Tapsgrad Gitt Mislighold basert på interne modeller, mens *den ved beregning av minimum* ansvarlig kapital er sjablongmessig fastsatt i henhold til Forskrift om Kapitalkrav og er på 45 %.

For IRB-eksponeringer mot massemarked er det definert et gulv på LGD på 10 %, dette medfører at gjennomsnittlig LGD er høyere for regulatoriske formål enn det bankens interne modeller tilsier.

Konsernet fastsetter realisasjonsverdien på stilte sikkerheter på bakgrunn av egne erfaringer over tid, og slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer den antatte realisasjonsverdi i en nedgangskonjunktur. SpareBank 1 SMN sine interne estimater for Tapsgrad Gitt Mislighold er vesentlig lavere enn de myndighetsfastsatte sjablongverdiene.

- *Konsentrasjonsrisiko:* IRB-regelverket forutsetter at utlånsporteføljene er så godt diversifisert at hvert enkelt engasjement isolert sett ikke påvirker risikoen i porteføljen. Denne forutsetningen er troverdig i forhold til eksponeringer mot PM-engasjementer, men bedriftsmarkedsporteføljen har konsentrasjoner, både i forhold til store enkeltengasjement og i forhold til bransjesammensetning. Banken beregner derfor behovet for økonomisk kapital for å hensynta konsentrasjonsrisiko knyttet til størrelse og bransje.
- *Eierrisiko:* Det beregnes økonomisk kapital (Pilar 2) for eierrisiko i tilknyttede selskaper tilsvarende 2.9 mrd nok.. I forbindelse med beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital (Pilar 1) går eierposten i Sparebank1gruppen til fradrag med 50 % i konsernets kjernekapital og 50 % i tilleggskapitaln, og gjenspeiles dermed ikke direkte i minimumskravet til ansvarlig kapital. BN Bank SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt konsolideres forholdsmessig
- *Forretningsrisiko (inkludert strategisk risiko):* Det beregnes økonomisk kapital (Pilar 2) for forretningsrisiko (inkludert strategisk risiko), mens denne ikke er egen risikoform ved beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital.
- *Diversifiseringseffekter:* Diversifiseringseffekter oppstår fordi ulike aktivaklasser/risikotyper ikke er perfekt korrelert. Det medfører at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehov for hver enkelt risikokategori. I vurderingen av nødvendig økonomisk kapital hensyntar banken disse effektene. Diversifiseringseffektene tar utgangspunkt i observerte korrelasjoner, disse er så justert for å hensynta risikoen for at korrelasjonen vil bli sterkere i en nedgangskonjunktur.